

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Mezibankovní platební styk v České republice

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Miroslav Máče, CSc., Ph.D.

Autor:

Martina Fořtová

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Zemědělská fakulta
Katedra účetnictví a financí
Akademický rok: 2005/2006

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina FOŘTOVÁ**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Název tématu: **Mezibankovní platební styk**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Zmapování mezibankovního platebního styku v České republice, používání platebního systému CERTIS a mezinárodního systému SWIFT.

Osnova:

1. Úvod
2. Právní úprava platebního styku
3. Mezibankovní zúčtování v České republice - zúčtovací centrum, zásady mezibankovního platebního styku
4. Systém CERTIS a systém ABO
5. Mezinárodní platební styk - systém SWIFT
6. Závěr

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
Katedra účetnictví a financí
Akademický rok: 2005/2006

Rozsah práce: 30 - 40 stran

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Schlossberger, O., Soldánová, H.: Platební styk, Bankovní institut, a.s., Praha, 2005

Dvořák, P.: Bankovníctví pro bankéře a klienty, Linde Praha, a.s., 2005

Zákon č. 124/2002 Sb. o platebním styku

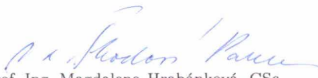
Zákon č. 6/1993 Sb. o ČNB

Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Miroslav Máče, CSc., Ph.D.
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: 1. března 2006

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2007

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

prof. Ing. František Střeleček, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2006

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „**Mezibankovní platební styk v České republice**“ vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu literatury.

V Českých Budějovicích dne 16. dubna 2007

Děkuji Ing. Miroslavu Máčemu, CSc., Ph.D. za odborné vedení
a praktické připomínky pro zpracování bakalářské práce.

1. Úvod	8
Abstrakt	9
Abstract.....	9
2. Platební styk	10
2.1 Mezibankovní platební styk	10
2.2 Právní úprava platebního styku	10
3. Mezibankovní platební styk a zúčtování v České republice.....	12
3.1 Zásady mezibankovního platebního styku	12
3.2 Účastníci v systému	13
3.3 Smlouvy v mezibankovním platebním styku	14
3.3.1 Smlouva o uzavírání účtů pro mezibankovní styk.....	14
3.4.2 Obsah smlouvy	15
3.4.3 Platnost smlouvy	16
3.5 Bankovní spojení	16
4. Systémy ABO a CERTIS	18
4.1 Systém ABO	18
4.1.1 ABO a současnost.....	19
4.2 CERTIS	19
4.2.1 Typy transakcí v systému CERTIS	19
4.2.1.1 Opravné zúčtování.....	20
4.2.1.2 Systém krátkodobých dluhopisů.....	21
4.2.2 Podmínky pro provádění transakcí	24
4.2.3 Účetní den a předávání dat	25
4.2.4 Stanovení poplatků	26
4.2.5 Statistické údaje.....	26
5. Mezibankovní platební styk a zúčtování se zahraničními bankami	29
5.1 Clearingové systémy členských zemí EU	29
5.1.1 TARGET	29
5.1.1.1. Systém TARGET a Česká republika.....	30
5.1.2 Další clearingové systémy používané v zemích EU.....	31
5.2 Korespondenční bankovníctví	31
5.3 SWIFT	32
5.3.1 Přednosti telekomunikační sítě SWIFT	32
5.3.2. Rozvoj a přínosy swiftové sítě	33

5.3.3 Swiftová zpráva	34
5.3.3.1 Členění swiftových zpráv	35
5.3.3.2 Obsah swiftové zprávy	35
5.3.3.3 Swiftové adresy	36
6. Praktická část	37
6.1 Srovnání poplatků za provedení příkazu k úhradě a rychlost jeho zpracování u vybraných bank	37
6.2 Srovnání ceníků za převody v mezibankovním platebním styku platných v roce 2005 a 2007	43
7. Závěr	46
8. Přehled literatury	48
9. Seznam příloh	49

1. Úvod

Není tomu tak dávno, kdy byly finanční transakce v jednotlivých zemích světa značně omezené. Každý stát s fungujícím finančním trhem a bankovním systémem si chtěl udržet jistou míru finanční nezávislosti, aby tak mohl omezit případný vliv cizích bankovních subjektů. Finanční trhy byly přístupné pouze pro úzkou finančně zajištěnou vrstvu klientů a ti by se dnes nestačili divit, jaké služby by jim mohly být nabízeny. Zvyšování obrátu peněz, propojujících čím dál pevněji tento svět, ale také lidi navzájem, je logickým důsledkem vývoje lidského pokolení a s ním souvisejícího rozvoje bankovního sektoru. Ten je ovlivňován do jisté míry politickou situací v dané zemi a také předešlým hospodářským vývojem.

Po roce 1990 jsme v České republice zaznamenali prudký rozvoj bankovníctví ve všech jeho formách. Světlo světa spatřilo mnoho nových firem a společností, které potřebovaly najít svou banku za účelem zajištění základních finančních a peněžních operací. Bylo potřeba propojit všechny banky, aby jednotlivé banky byly schopny poskytovat svým klientům veškeré služby, které zákazníci žádají.

Firmy potřebují uhrazovat závazky svých dodavatelů. Každá firma i dodavatelé mají účty u bank, které si vybírají podle svých potřeb. Pokud platba probíhá v rámci jedné banky, převede platbu sama, na účet příjemce platby a žádná jiná banka do tohoto vztahu nevstupuje. Pokud klient posílá platbu z jedné banky do druhé, musí být platba provedena prostřednictvím jiné instituce, která platbu zpracuje a přesměruje na účet banky, kde má příjemce sjednaný účet. Probíhá-li platba tímto způsobem, jedná se o mezibankovní platební styk. Tímto platebním stykem, jeho zásadami, účastníky a smlouvami potřebnými v mezibankovním platebním styku se budu zabývat ve své práci.

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na mezibankovní platební styk v České republice, používání platebního systému CERTIS a mezinárodního systému SWIFT.

Teoretická část se zabývá právní úpravou platebního styku, zásadami mezibankovního platebního styku a zúčtovacím centrem, popisem systému CERTIS a clearingovými systémy v zemích Evropské unie.

Praktická část je zaměřena na srovnávání poplatků za mezibankovní platební styk.

Klíčová slova

Platební styk - mezibankovní platební styk - zúčtovací centrum - systém CERTIS - Česká národní banka - systém TARGET - SWIFT - korespondenční bankovníctví

Abstract

The bachelor theses is focus on interbank payment system in the Czech Republic, using the CERTIS system and international the SWIFT system.

The theoretical part deals with legal form of payment system, principles of interbank payment system and clearing centre, characterization of the CERTIS system and clearing system in the European Union.

The practical part is target the comparison of charges for interbank payment system.

Key words

Payment systems - interbank payment system - clearing centre - the CERTIS system - The Czech National Bank - the TARGET system - the SWIFT system - correspondent banking system

2. Platební styk

Platební styk je v odborné literatuře definován jako vztah mezi plátcem a příjemcem, který se uskutečňuje mezi těmito subjekty. Mezi ně může vstoupit další subjekt, peněžní ústav, který zde vystupuje jako zprostředkovatel transakce.

Platební styk se dělí na bezhotovostní, kdy dochází pouze k účetnímu převodu peněžních prostředků bez použití hotovosti a hotovostní, kdy dochází k předání peněžních prostředků v hotovosti.

2.1 Mezibankovní platební styk

Mezibankovní platební styk je bezhotovostní platební styk, kdy se peníze převádějí z účtu plátce na účet příjemce platby. Proto je provádění této operace vyhrazena peněžním institucím, tj. bankám, u kterých mají jejich klienti uloženy peníze na účtech. Banky provádějí platby na základě příkazů svých klientů, které jsou ve formě písemného dokladu (např. příkaz k úhradě) nebo technickými prostředky (např. příkazy předávané elektronickou cestou).

Pokud plátce i příjemce platby mají účty u stejné banky, provede převod peněz banka ve svém zúčtovacím centru. V případě, že plátce a příjemce platby mají své účty u různých bank, musí banka plátce použít pro převod peněz mezibankovní zúčtování.

2.2 Právní úprava platebního styku

Platební styk je upraven **zákonem č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku)**. Ve čtvrté části tohoto zákona jsou vymezení účastníci systému, pravidla systému a licence k provozování platebního systému.

Dalšími zákony a předpisy jsou:

Zákon č. 6/1993 Sb., o české národní bance. Tento zákon vymezuje organizace české národní banky (dále jen ČNB), obchody, pravomoce a další činnosti ČNB.

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách. Zákon upravuje vztahy související se vznikem, podnikáním a zánikem bank.

Vyhláška č. 548/2002 Sb. Vyhláška stanoví podmínky pro principy zúčtování, které musí splňovat platební systém provozovaný podle zákona o platebním styku a náležitosti žádosti o licenci k provozování platebního systému.

Vyhláška č. 62/2004 Sb. Vyhláška upravuje způsob provádění platebního styku mezi bankami a pobočkami zahraničních bank, zúčtování na účtech u bank na území České republiky v české měně a technické postupy bank při opravném zúčtování. S touto vyhláškou souvisí i úřední sdělení ČNB ze dne 25. února 2004. Vymezuje změnu v používání konstantních symbolů.

Podmínky ČNB pro vedení účtů a provádění platebního styku. Tyto podmínky stanoví ČNB v souladu s ustanovením § 30 a § 34 zákona č. 6/1993 Sb.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Ve zvláštních ustanoveních o některých obchodních závazkových vztazích je v § 708-715 upravena smlouva o běžném účtu a v § 716 – 719 vymezena smlouva o vkladovém účtu.

Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník upravuje v § 778 – 787 vklady.

Všeobecné obchodní podmínky vydala v roce 1992 Státní banka československá z důvodu absence zákona o platebním styku. Stanoví se jimi zásady vedení účtů klientů u bank a provádění platebního styku a zúčtování na těchto účtech. Tato norma slouží potřebám obchodních bank pro vytváření vlastních obchodních podmínek při zúčtování a vedení účtů.

3. Mezibankovní platební styk a zúčtování v České republice

Jediným provozovatelem mezibankovního platebního styku v České republice je ČNB. Systém se nazývá CERTIS (Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement system). Každá banka má v ČNB otevřen úročený účet v českých korunách (účet mezibankovního platebního styku), který používá k vyrovnání svých mezibankovních plateb. ČNB provádí příkazy k převedení finančních prostředků z těchto účtů na základě instrukcí banky, tj. majitele účtu mezibankovního platebního styku. Zúčtovací centrum ČNB zpracovává veškeré mezibankovní transakce bez ohledu na to, zda se jedná o zúčtování plateb banky nebo plateb jejích klientů.

3.1 Zásady mezibankovního platebního styku

Zásady mezibankovního platebního styku jsou stanoveny v novelizaci zákona o bankách. Podle tohoto zákona jsou všechny banky v České republice povinny převádět si navzájem peněžní prostředky v české měně prostřednictvím platebních systémů provozovaných v souladu se zvláštním zákonem nebo provozovaných ČNB.

Systém je založen na těchto principech:

- Brutto princip – tzv. RTGS (Real Time Gross Settlement system) – znamená to, že každá platba mezi různými bankami je zpracována a vypořádána v reálném čase. Existuje ještě netto systém, kdy jsou příkazy k platbě shromažďovány v zúčtovacím centru a prováděny v určitých intervalech (např. 1krát denně). Tento systém se u nás nepoužívá.
- Vypořádání mezibankovních plateb v českých korunách bez ohledu na částku i bez ohledu na to, zda tyto platby byly iniciovány přímo příkazem klienta bance nebo nepřímo jako výsledek operací prostřednictvím platebních karet, případně operací na burze.
- Vypořádání v penězích centrální banky probíhá na účtech mezibankovního platebního styku vedených v ČNB. Tyto účty slouží zároveň jako účty povinných minimálních rezerv. Rezervy jsou stanoveny jako určené procento z depozit (2 % k 31. 12. 2006) a mohou být používány k mezibankovním platbám.
- Přímá účast všech obchodních bank a úvěrových a spotřebních družstev.
- Vytvoření přímého dvoustranného vztahu mezi centrálou banky a zúčtovacím centrem ČNB. Každá banka, která je zapojena do mezibankovního zúčtovacího

procesu si musí všechny položky platebního styku soustředit do jednoho místa a setřídít pro předání do zúčtovacího centra (tzn. všechny pobočky jedné banky zašlou veškeré operace do své centrály a z té jsou následně zaslány do zúčtovacího centra).

- Neodvolatelnost položek akceptovaných zúčtovacím centrem. Tzn. položka, která byla již předána a přijata ze strany zúčtovacího centra, nemůže být již odvolána ani zrušena.
- Na účtech mezibankovního platebního styku není povoleno debetní saldo.
- ČNB poskytuje obchodním bankám vnitrodenní úvěr na jejich plánovaný předpokládaný nedostatek prostředků zajištěný cennými papíry v systému krátkodobých dluhopisů.
- Nekryté platby nejsou ani realizovány ani odmítnuty, ale jsou drženy ve frontě.
- Poskytování kolateralizovaného úvěru přes noc ze strany ČNB.

(převzato z Modré knihy – Platební styk v České republice)

3.2 Účastníci v systému

Účastníci systému jsou vymezení zákonem č. 124/2002 Sb. v § 24 (zákon o platebním styku).

Přímý účastníci – banky a pobočky zahraničních bank, které od ČNB obdržely licenci. V současné době jich je 37 (viz příloha č. 1). Dále jsou to jiné osoby, které jsou oprávněny přijímat vklady od veřejnosti a poskytovat úvěry a osoby, které jsou oprávněny poskytovat investiční služby.

Přidružené systémy (tzv. třetí strany) - účastníci se zvláštním statutem. Účast je na základě bilaterální smlouvy. Jsou to finanční instituce, kterým patří na trhu významná pozice. Nejsou to však banky. Třetí strany jsou např. clearingová střediska pro transakce vyplývající z používání platebních karet a společnosti zajišťující zúčtování operací s cennými papíry. Tito účastníci nemají v ČNB účet mezibankovního platebního styku, ale mohou zúčtovacímu centru předávat se souhlasem příslušného přímého účastníka příkazy k převodům mezi přímými účastníky.

Na začátku roku 2006 byly v CERTIS následující „třetí strany“:

- clearingové středisko pro platební karty MasterCard;

- clearingové středisko pro platební karty VISA;
- systém krátkodobých dluhopisů (viz kapitola 4.2.1.2);
- Univerzální vypořádací centrum (pro cenné papíry) - UNIVYC;
- RM-SYSTÉM.

(převzato z Modré knihy – Platební styk v České republice)

3.3 Smlouvy v mezibankovním platebním styku

3.3.1 Smlouva o uzavírání účtů pro mezibankovní styk

Účty pro mezibankovní platební styk jsou v ČNB vedeny v souladu s ustanovením § 30 odst. 1 a § 34 zákona č. 6/1993 Sb. (zákon o ČNB). Smlouvy stanoví pro všechny banky jednotné právní a technické podmínky pro vedení účtů a pro předávání a zpracovávání dat mezibankovního platebního styku.

Smlouva by měla obsahovat místo, způsob a čas předávání dat platebního styku, formát a strukturu dat platebního styku a jejich náležitosti, jmenovité určení osob odpovědných příslušné bance zúčtovacímu centru za úplnost a správnost předaných dat, podmínky úročení účtu platebního styku, pokud od něj nebylo upuštěno a stanovení cen za poskytované služby zúčtovacího centra v oblasti mezibankovního platebního styku a způsob jejich vybírání. (Schlossberger, 2005)

Podklady, které musí každá banka předložit zúčtovacímu centru pro uzavření smlouvy jsou:

- Dokument potvrzující její právní existenci (zřizovací listinu, výpis z obchodního rejstříku, popř. jemu obdobný dokument, stanov, živnostenský list). Výpis z obchodního rejstříku nesmí být starší než tři měsíce.
- Vyplněný formulář podpisových vzorů. Tj. vzory podpisů osob oprávněných podepisovat písemné příkazy a další dispozice v platebním styku (dále jen disponující osoba), případně razítko, které budou disponující osoby používat v platebním styku. V odstavci zvláštní ujednání může majitel účtu zmocnit disponující osoby i k provádění některých dalších konkrétně vymezených úkonů, např. k podepisování kalendáře výplat, k podepisování žádosti o povolení/změnu/zrušení inkasa nebo k podepisování zmocnění k přejímání výpisů z účtů. Nedohodne-li se majitel účtu s ČNB jinak, podepisují platební příkazy vždy dvě disponující osoby, bez ohledu na pořadí, ve kterém jsou uvedeny

v podpisových vzorech. Majitel účtu potvrzuje svým podpisem pravost podpisů disponujících osob uvedených v podpisových vzorech. Osoby, které nejsou v podpisových vzorech uvedeny, nemohou podepisovat platební příkazy, a to ani v případě, že se jedná o osoby oprávněné nakládat s účtem. (Převzato z Podmínek ČNB pro vedení účtů a provádění platebního styku)

3.4.2 Obsah smlouvy

Smlouva upravuje velmi přesně náležitosti, formát a strukturu dat předávaných mezi bankami a zúčtovacím centrem a jejich jištění proti zneužití. Banky jsou povinny stanovené formáty dat dodržovat, v opačném případě nedojde k jejich zúčtování a zúčtovací centrum nosiče s takovými daty bance vrátí. Ta pak odpovídá svým klientům za případné škody způsobené nedodržením stanoveného formátu a náležitostí položky platebního styku, která vstupuje do mezibankovního zúčtování. (Schlossberger, 2005)

Aby mohly banky operativně zajišťovat dostatečné krytí pro potřeby plateb v mezibankovním platebním styku, jsou oprávněny žádat po ČNB informace o stavu a pohybech na účtu platebního styku. Tyto skutečnosti může banka získat na základě telefonického dotazu nebo prostřednictvím informačního systému zúčtovacího centra. Takto poskytnuté informace nemohou být považovány za výstupní data a nemohou být podkladem pro zúčtování na straně banky. Telefonní dotazy jsou kryty dohodnutým zabezpečením, které obsahuje smlouva. Informace předávané bance prostřednictvím informačního systému zúčtovacího centra slouží těm pracovníkům, kteří jsou oprávněni k tomu připojení a jsou vybaveni tzv. kódovou bezpečnostní kartou. Podmínky pro vydání této karty jsou upraveny samostatnou přílohou ke smlouvě jako i další skutečnosti (např. formát a struktura dat, parametry technických nosičů dat, vzory tiskopisů platebních příkazů).

Velmi důležitá součást smlouvy je také přesný harmonogram provozu zúčtovacího centra, kde jsou stanovena cenová pásma za služby zúčtovacího centra. Zúčtování jednotlivých cen za služby provádí zúčtovací centrum jednou měsíčně k tíži příslušného účtu banky v souladu se smlouvou automaticky.

Smlouva také stanoví obchodním podmínkám lhůtu pro oznamování zjištěných závad z platebního styku zprostředkovaného zúčtovacím centrem. Závadou se rozumí rozdíl

v zúčtování počtu položek a částek mezi zúčtovacím centrem a obchodní bankou. Banka odpovídá za úplnost a správnost dat předávaných zúčtovacímu centru. ČNB odpovídá za včasné a správné zúčtování dat. Smlouva stanoví obchodním bankám lhůtu pro oznámení zjištěných závad z platebního styku zprostředkovaného zúčtovacím centrem. Podle současné smluvní úpravy je banka povinna oznámit zúčtovacímu centru závadu zjištěnou při zpracování výstupních dat převzatých od zúčtovacího centra příslušné bance bezprostředně po jejím zjištění. Oznamování závad vyžaduje písemnou formu. (Schlossberger, 2005)

Úročení účtu platebního styku je smlouvou řešeno jen rámcově. Výše úrokové sazby se řídí pravidly ČNB. Debetní zůstatek se nepřipouští. (Schlossberger, 2005)

3.4.3 Platnost smlouvy

Smlouva obsahuje ustanovení, že se uzavírá na dobu určitou, a to do dne, kdy banka ukončí výkon platebního styku. Tímto dnem bývá zpravidla den odnětí bankovní licence. Smlouva dále řeší možnost vedení účtu i na dobu určitou pro tzv. bývalou banku. Účet pak slouží k vyrovnání pohledávek a závazků bývalé banky. Teoreticky může být smlouva zrušena i výpovědí obou smluvních stran, ale jen za předpokladu zrušení povinnosti provádění mezibankovního zúčtování prostřednictvím zúčtovacího centra u ČNB. Jinak se smlouva řídí obecnými ustanoveními zákona 513/1991 Sb. (obchodní zákoník). (Schlossberger, 2005)

3.5 Bankovní spojení

Bankovním spojením se rozumí číslo účtu a identifikační kód banky. Číslo účtu a identifikační kód banky jsou v písemné podobě vždy zřetelně odděleny. Číslo účtů používaných v mezibankovním platebním styku obsahují nejvíce 16 číselných znaků a dělí se na dvě části. První je maximálně o 6 číselných znacích a druhá obsahuje nejvíce 10 číselných znaků.

Bankovní spojení je strukturováno takto:

MMMMMKMMMMMMMMMKM/XXXXXXX

kde prvních šest čísel zleva (tj. **MMMMMK**) tvoří předčíslí. Písmeno **K** znamená kontrolní číslici na tzv. modulo 11, která na základě stanovených mechanismů zajišťuje

automatickou kontrolu správnosti uvedeného čísla účtu bankovního spojení, samostatně v předčíslí účtu a samostatně v základní části čísla účtu.

Následujících deset číslic (tj. **MMMMMMMMKM**) značí číslo účtu.

Sedm znaků X za lomítkem (tj. **XXXXXXXX**) tvoří kód banky. V současné době je využíváno pouze čtyř číslic.

Bankovní spojení neobsahuje žádnou pomlčku a zúčtovací centrum její přítomnost nevyžaduje, v interbankovních systémech lze využívat čísla účtů, která tento znak neobsahují. ČNB však vyžaduje, aby první část čísla účtu a základní část účtu byly odděleny (např. mezerou) a aby v této formě banky přidělovaly čísla účtů svým klientům. (Schlossberger, 2005)

Identifikační kód banky je čtyřmístný číselný nebo alfabetycký kód, kterým je nutno označit každou platbu, která má vstoupit do mezibankovního platebního styku. Je součástí bankovního spojení, bez něhož nemůže být platba zúčtována. Kódy bank stanoví ČNB v tzv. číselníku identifikačních kódů (viz příloha č. 2) s označením AP 0001.

4. Systémy ABO a CERTIS

4.1 Systém ABO

1. července 1980 vznikl zúčtovací systém pod zkratkou ABO, tj. automatizované bankovní operace. Hlavním cílem systému ABO bylo zefektivnění prováděných platebních operací s cílem potlačit předávání tzv. prvotních dokladů a vytvořit tzv. bezdokladový systém platebního styku.

Při zavedení byly automatizované bankovní operace převedeny na centrální počítačový systém tehdejší Státní banky československé v Praze a Bratislavě (dále jen SBČS). Ta byla za jeho provoz odpovědná a tehdejší bankovní soustava měla za povinnost dodržovat stanovené formáty dat včetně struktury čísla účtu. (Schlossberger, 2005)

Zavádění systému ABO bylo rozděleno do tří etap:

- První etapa byla zahájena v roce 1976 a docházelo v ní zejména k ověřování předávání a přejímání vstupních a výstupních dat mezi bankou a jejími klienty, tj. podniky a organizacemi. Později se data předávala již mezi SBČS a ostatními bankami tehdejšího bankovního systému.
- Druhá etapa byla zahájena v roce 1978. Byla to transformace zúčtovacího systému banky do ABO a podstatou bylo přidělení nových čísel klientům v nové struktuře. Zavedení bylo nezbytně nutné pro provedení integrace zúčtování mezi peněžními ústavami.
- Třetí etapa zavádění a provozování systému ABO byla v podstatě charakterizována využíváním nových čísel účtů všemi klienty, předáváním zpráv o zúčtování na nových tiskopisech banky. Docházelo také k souběhu starého dokladového systému platebního styku s novým bezdokladovým systémem.

(Schlossberger, 2005)

Systém ABO fungoval velmi úspěšně. Postupně se ale stával z důvodu neschopnosti přímého rozlišení nových peněžních ústavů nevyhovujícím. Proto SBČS připravovala zřízení zúčtovacího centra, které v roce 1992 nahradilo systém ABO.

4.1.1 ABO a současnost

ČNB ze zákona vede a spravuje účty organizačním složkám státu (ministerstva, finanční a celní úřady, správa sociálního zabezpečení atd.) a organizacím napojeným na státní rozpočet. Tato činnost je realizována prostřednictvím systému ABO. Kromě toho jsou v systému ABO účetně vedeny veškeré pohledávky a závazky ČNB, např. devizové rezervy ČNB, rezervní požadavky, účty obchodních bank a účty ČNB pro oběživo. V rámci zajištění platebního styku pro stát přijímá systém ABO platby daní, provádí sociální platby, důchody a výplaty mezd státních zaměstnanců atd. Systém ABO umožňuje na základě dohod s Národní bankou Slovenska též platby mezi Českou republikou a Slovenskem. Na základě údajů získaných ze systému ABO poskytuje ČNB ministerstvu financí podklady pro účetnictví státu. Z toho vyplývá nutnost velké stability jeho provozu, jak v centrále, tak na pobočkách ČNB, nutnost fyzické ochrany přístupu do prostor, kde probíhá vlastní zpracování. (Jílek, 2004)

4.2 CERTIS

CERTIS je jediný systém mezibankovního platebního styku v České republice, který zpracovává mezibankovní platby v českých korunách. CERTIS zahájil provoz v rámci zúčtovacího centra 8. března 1992 při SBČS. Po rozdělení Československa bylo na Slovensku vytvořeno nové, avšak podobné zúčtovací centrum. Česká republika si ponechala stávající.

4.2.1 Typy transakcí v systému CERTIS

CERTIS zpracovává tyto transakce:

- úhrady;
- inkasa;
- opravné zúčtování (storna úhrad);
- transakce přidružených systémů;
- informační a kontrolní položky.

CERTIS rozlišuje transakce s nízkou prioritou a dva typy transakcí s vysokou prioritou – bankovní prioritní transakce a klientské prioritní transakce. Klientské prioritní transakce musí být připsány na účet příjemce ten samý den, kdy byl debetován účet plátce. (Převzato z Modré knihy – Platební styk v České republice)

4.2.1.1 Opravné zúčtování

Právní úprava

Obecnou právní úpravu obsahuje Obchodní zákoník, který ukládá bance opravit bez zbytečného odkladu chybné zúčtování. Chybným zúčtováním se rozumí, když banka na území České republiky nezúčtovala částku v české měně nebo nepoužila bankovní spojení v souladu s příkazem klienta.

Speciální právní úprava pro zúčtování je obsažena v Zákoně o bankách. V § 20 c odstavce 2 je uvedeno: „Banka, která vede účet neoprávněného příjemce chybně zúčtované platby, je oprávněna odepsat z jeho účtu částku ve výši správného zúčtování a přepočítat úroky z peněžních prostředků tak, aby byl na účtu zachycen stav, jako by chybně zúčtovanou platbu neobdržel. Pokud byla chyba v zúčtování způsobena jinou bankou, je povinna odepsat peněžní prostředky z jeho účtu na podnět této banky a vydat je této bance.“

§ 20 c odstavec 3 uvádí: „Opravné zúčtování k tíži účtů správců daní se nepřipouští. Banka, která chybu v zúčtování způsobila požádá o vrácení částky příslušného správce daně.“

Banka by měla na chybu v zúčtování přijít sama svými vnitřními kontrolními mechanizmy, ale musí ji opravit i tehdy, pokud na ní upozorní klient. Chyba se opraví na vrub účtu příjemce bez jeho výslovného souhlasu nebo jeho příkazu. (Schlossberger, 2005)

Pravidla opravného zúčtování

Dodržování pravidel je ze strany ČNB doporučováno s tím, že k jejímu naplňování se plně přihlásily členské banky Komise pro platební systém a platební instrumenty při Bankovní asociaci Praha.

Pravidla se zaměřují zejména na kroky, které jsou banky nuceny provádět při zjišťování ušlých úroků. Pravidla stanoví, že pokud je účet oprávněného příjemce veden v jiné bance, použije se při výpočtu ušlých úroků úroková sazba sjednaná ve smlouvě mezi oprávněným příjemcem a jeho bankou. Na výši úrokové sazby se banka, která chybu v zúčtování způsobila, dotáže faxem banky, která vede účet oprávněného příjemce. Dotázaná banka je povinna neprodleně sdělit faxem výši těchto úroků. Tím je zajištěna „spravedlivější“ náhrada alespoň ušlého úroku ve smyslu podmínek banky oprávněného. Pravidla také určují, jakým způsobem je nutno stanovit počet dnů pro výpočet ušlých úroků.

Pravidla také řeší situaci, kdy není na odepsání chybně zúčtované částky na účtu neoprávněného příjemce dostatek peněžních prostředků. Banka, která tento účet vede, o tom neprodleně vyrozumí banku, která chybu způsobila, a to písemnou formou bez zúčtování. Stejně se postupuje v případě, kdy byl účet neoprávněného příjemce zrušen. Banka je však povinna podnět k odepsání částky z existujícího účtu evidovat a případně blokovat docházející peněžní prostředky až do dne, kdy na účet dojdou prostředky ve výši opravného zúčtování. Doba je však omezena třemi měsíci ode dne vzniku chyby v zúčtování.

Aby bylo zajištěno řádné informování bank o prováděných opravách chybně natypovaných položek (o stornech), jsou banky povinny podávat si o nich vzájemně zprávy a vyrozumívat klienty.

Pravidla stanoví povinnost předat informace o prováděných opravných zúčtování ve formě slovní zprávy v tzv. AV poli, která jsou součástí zúčtovacího formátu zúčtovacího centra ČNB. AV pole může obsahovat až čtyřikrát 35 znaků. Do tohoto pole lze uvádět alfabetské údaje podle potřeby plátce nebo příjemce. Tato část formátu má sloužit pro uvádění tzv. neúčtní části jednotlivé účetní položky. (Vzorové texty pro označení položek v bankovním platebním styku viz příloha č. 3)

(Schlossberger, 2005)

4.2.1.2 Systém krátkodobých dluhopisů

Systém krátkodobých dluhopisů (dále jen SKD) provozuje ČNB a je to systém, který zajišťuje samostatnou evidenci cenných papírů a vypořádací systém obchodů s cennými papíry. SKD vede evidenci a provádí vypořádání transakcí s cennými papíry vydávanými Českou republikou a splatnými do jednoho roku, krátkodobými cennými papíry vydávanými ČNB se splatností do šesti měsíců a dalšími dluhopisy s dobou splatnosti do jednoho roku. Všechny cenné papíry jsou vydávány v české měně a v zaknihované podobě. SKD zajišťuje zejména evidenci cenných papírů podle jejich emitentů a vlastníků, evidenci účastníků SKD, primární prodej státních dluhopisů, dluhopisů ČNB a dalších krátkodobých dluhopisů v rámci SKD, provádění příkazů účastníků k registraci skutečností týkajících se cenných papírů v SKD, vypořádání obchodů s cennými papíry v SKD, zabezpečení splácení dluhopisů a výplaty výnosů z nich. Pro banky SKD zajišťuje možnost

čerpání vnitrodenního úvěru, který poskytuje ČNB prostřednictvím systému CERTIS. (Převzato z internetových stránek ČNB – článek Systém krátkodobých dluhopisů)

Z hlediska fungování SKD se účastníci dělí na agenty, klienty a custodiany. Klienti a custodiani se účastní činností SKD prostřednictvím agentů. V závěru roku 2006 bylo registrováno 22 agentů, 109 klientů, 4 custodiáni a 152 majetkových účtů v SKD.

Klient je právnická nebo fyzická osoba, s níž uzavřela ČNB smlouvu o účtu vlastníka cenných papírů v SKD, na kterém jsou evidovány cenné papíry ve vlastnictví klienta. Klient může mít v SKD veden jeden nebo více účtů vlastníka cenných papírů. Ke každému účtu vlastníka cenných papírů má klient přístup prostřednictvím agenta uvedeného ve smlouvě.

Custodian je právnická osoba, s níž uzavřela ČNB smlouvu o účtu zákazníků v SKD, na kterém jsou evidovány cenné papíry ve vlastnictví jiných osob než custodiana. Custodian může mít v SKD veden jeden nebo více účtů zákazníků. Ke každému účtu zákazníků má custodian přístup prostřednictvím agenta uvedeného ve smlouvě.

Agent uzavírá s ČNB dohodu o přístupu ke komunikační bráně ČNB, aby měl zajištěné online spojení s SKD, a musí uzavřít s ČNB smlouvu o účasti v SKD. Agent musí mít vlastní účet mezibankovního platebního styku vedený v ČNB nebo peněžní účet u banky, která má účet mezibankovního platebního styku. Platby custodianů a klientů agenta jsou v rámci vypořádání zajišťovaného SKD hrazeny z účtu mezibankovního platebního styku agenta se specifikací příslušného peněžního účtu uvedeného ve smlouvě o účasti v SKD.

(Převzato z Modré knihy – Platební styk v České republice)

Pouze klient může emitovat cenné papíry v SKD. Klient, který hodlá emitovat cenné papíry musí použít služeb agenta, který má přístup k jeho majetkovému účtu. Emitovat cenné papíry evidované v SKD může ČNB, Ministerstvo financí ČR a dále klienti, kteří mají oprávnění emitovat cenné papíry zahrnuté ve smlouvě a mají povolení Komise pro cenné papíry k emisi. Klienti podávají v případě svého zájmu v aukci elektronické objednávky na nákup cenných papírů dané emise. V den aukce se na základě objednávek klientů prostřednictvím aukčního místa zanesou do evidence SKD rozdělení cenných papírů dané emise mezi jednotlivé účastníky aukce a výnosy, za které se primární prodej v jednotlivých případech bude realizovat, podle postupu, který stanovil emitent. V den

emise SKD realizuje primární prodej dluhopisů. (Převzato z internetových stránek ČNB – článek Systém krátkodobých dluhopisů)

Vypořádání obchodů s cennými papíry

SKD pracuje na bázi DVP (delivery versus payment, dodávka proti placení). Vypořádání cenných papírů se provádí kontinuálně, každá transakce se vypořádává individuálně. SKD umožňuje vypořádání v den uskutečnění obchodu.

Vypořádání úplatných i neúplatných převodů cenných papírů v rámci SKD se provádí pro klienty a custodiany na základě instrukcí jejich agentů. Vypořádáním úplatných převodů cenných papírů provádí SKD pro klienty a custodiany v součinnosti se systémem CERTIS podle principu DVP. Zahrnuje převod cenných papírů z majetkového účtu klienta, na kterém je evidován cenný papír prodávajícího, na majetkový účet klienta, na kterém bude evidován cenný papír kupujícího, a úhradu dohodnuté kupní ceny kupujícím prodávajícímu.

Vypořádání cenných papírů začíná zablokováním cenných papírů na majetkovém účtu klienta nebo custodiana. Na základě zablokování je automaticky bez časového prodlení vytvořen příkaz systému CERTIS (tzv. příkaz ze třetí strany) k převodu příslušné částky z účtu mezibankovního platebního styku agenta kupujícího, resp. banky agenta kupujícího s uvedením příslušného peněžního účtu agenta na peněžní účet prodávajícího. Spojení mezi SKD a systémem CERTIS je plně automatizováno a příkaz je obvykle realizován během několika málo minut. Po dokončení finančního převodu je proveden převod zablokovaných cenných papírů na majetkový účet, na kterém byl dosud evidován cenný papír prodávajícího, na majetkový účet, na kterém bude evidován cenný papír kupujícího. Není-li převod prostředků potvrzen (tj. transakce je v zadržené frontě systému CERTIS), cenné papíry zůstávají rezervovány na účtu prodávajícího. Pokud není transakce v systému CERTIS vypořádána do konce účetního dne, je odmítnuta, SKD ji stornuje a rezervované cenné papíry jsou uvolněny. (Převzato z Modré knihy – Platební styk v České republice)

Vnitrodenní úvěr pro banky

Jednou z důležitých funkcí je prostřednictvím SKD umožnit bankám, které jsou klienty SKD, možnost čerpání bezúročného vnitrodenního úvěru, který jim poskytuje ČNB pro operace v systému CERTIS. Vnitrodenní úvěr závisí na aktivitě banky, lze ho navyšovat a

snížovat libovolně v době od zahájení účetního dne SKD (8:30) do ukončení účetního dne CERTIS (16:00). Při navyšování i vracení vnitrodenního úvěru zůstávají cenné papíry na majtkovém účtu klienta. Klient z vlastního podnětu získá úvěr tak, že dá příkaz k převedení cenných papírů ze stavu volných do stavu určeného pro vnitrodenní úvěr (stav K). Ihned poté je mu navýšen vnitrodenní úvěr v systému CERTIS. Převedením cenných papírů ze stavu K do stavu volných dává klient příkaz k vrácení vnitrodenního úvěru.

Pokud klient vnitrodenní úvěr nevrátí na základě vlastního příkazu, při ukončení účetního dne CERTIS vrací SKD vnitrodenní úvěr automatizovaně k tíži peněžního účtu banky v systému CERTIS. V případě, že zůstatek na tomto účtu nepostačuje na vrácení vnitrodenního úvěru, jsou automaticky vytvořeny instrukce (první a druhá část) lombardní repo v důsledku nesplacení vnitrodenního úvěru. První část instrukce je vytvořena automaticky, okamžitě po uzavření ukončení účetního dne CERTIS je vypořádána příslušná transakce. Na jejím základě jsou cenné papíry ve stavu K převedeny na majtkový účet ČNB. Druhá část transakce s datem vypořádání následující účetní den vzniká až po té, co je na straně ČNB doplněna lombardní sazba do příslušné instrukce, která je až do doplnění ve stavu rozpracovaná. (Převzato z internetových stránek ČNB – článek Systém krátkodobých dluhopisů)

4.2.2 Podmínky pro provádění transakcí

CERTIS je systém s různými způsoby zabezpečení své provozuschopnosti a správného provádění mezibankovních převodů. V říjnu 1996 byly úspěšně dokončeny závěrečné ověřovací testy nového projektu zálohování celého systému v reálném čase pracující na principu on-line zálohy prostřednictvím optických disků.

V roce 1999 byl uveden do provozu informační systém (CERTIS-IS). Tento systém poskytuje účastníkům informace o všech důležitých parametrech zpracování, včetně běžných zůstatků na účtech mezibankovního platebního styku, jednotlivých transakcí, platbách, které jsou seřazeny ve frontě příkazů, a jiných operačních aspektech. Informační systém je založen na extranetové technologii využívající šifrovací a rozlišovací znaky.

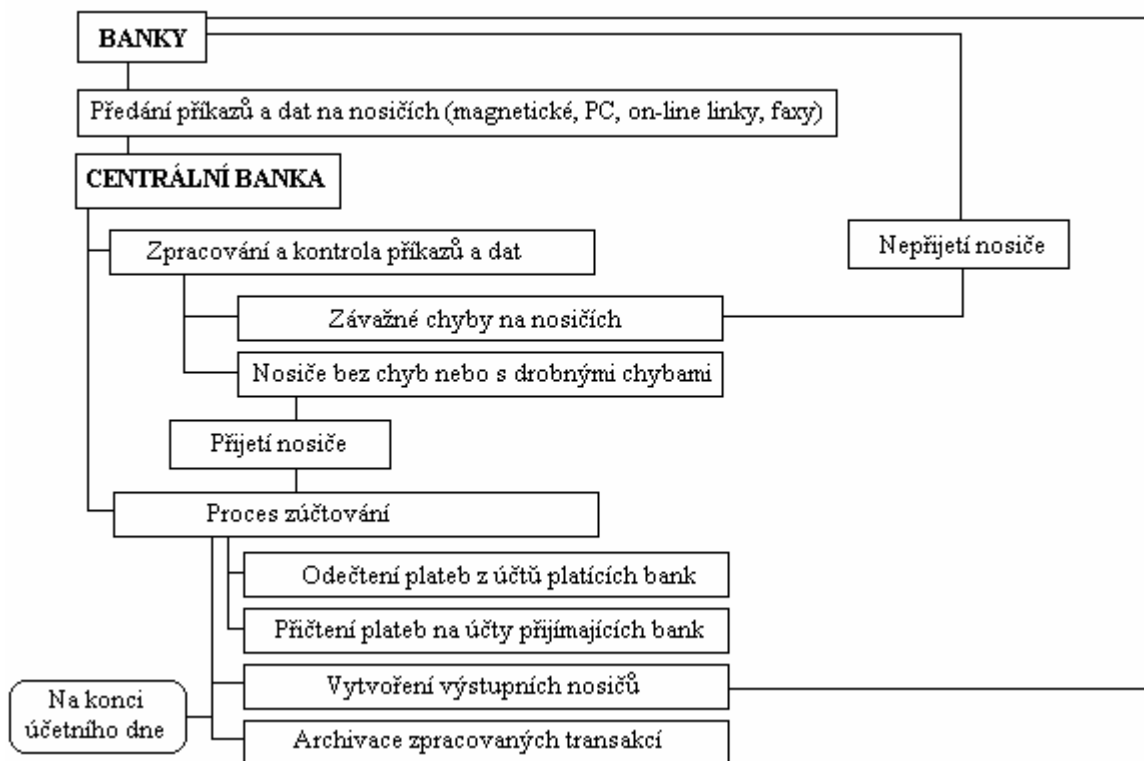
V roce 2001 byly do provozu uvedeny další dva subsystémy týkající se zabezpečení dat (CERTIS-DSS) a přenosu zpráv (CERTIS-MTS). Systém zabezpečení dat je založen na bázi veřejných klíčů, kde funkci certifikační autority vykonává ČNB. Systém přenosu zpráv umožňuje automatické předávání a zpracování dat bez zásahu operátora. (Převzato z Modré knihy – Platební styk v České republice)

4.2.3 Účetní den a předávání dat

Provoz účetního dne začíná v 17:00 hod. předchozího pracovního dne (D-1) a končí v 16:00 hod. následujícího pracovního dne (D). Doba mezi 15:30 hod. a 16:00 hod. v den D je využita pro doladování zůstatků na účtech mezibankovního platebního styku. K tomuto účelu mohou být získány prostředky na mezibankovním peněžním trhu.

Účastníci předávají do CERTIS v průběhu dne data v elektronické podobě podle závazných pravidel určených ČNB. Data jsou předávána prostřednictvím komunikační sítě. CERTIS přijme platební příkaz v okamžiku, kdy kontrolní programy ověří, že všechna data splňují kvalitativní požadavky. Poté je zahájeno vypořádání. V průběhu tohoto procesu se kontroluje, zda je na účtu banky plátce dostatek peněžních prostředků na krytí každé jednotlivé položky. V kladném případě je platba okamžitě vyrovnána. Účet banky plátce je debetován a účet banky příjemce kreditován. Propustnost systému je cca 1 000 000 transakcí za hodinu. Zpracované transakce jsou předávány účastníkům elektronickou formou prostřednictvím komunikační sítě. (Převzato z Modré knihy – Platební styk v České republice)

Obrázek č. 1 – Zúčtování mezibankovních transakcí v ČNB v průběhu účetního dne

Zdroj: Vlastní tvorba

4.2.4 Stanovení poplatků

ČNB stanoví poplatky v návaznosti na skutečné náklady operací CERTIS. Stanovením cen za služby však zároveň stimuluje účastníky k optimálnímu rozložení dat předávaných do CERTIS. Harmonogram účetního dne a s tím související ceny služeb byly za dobu existence systému několikrát měněny. Cílem bylo prodloužení provozních hodin a snaha ČNB zvýšit přesnost uzávěrky každého účetního dne.

Vzhledem k množství předávaných dat usiluje ČNB o to, aby účastníci předávali svá data co nejdříve, aby v závěru účetního dne nedocházelo k zahlcení systému (jeho propustnost je asi 150 000 až 190 000 transakcí za hodinu). Proto je současný poplatek za zpracování jedné položky stanovený účastníkům na začátku účetního dne velmi nízký. Na konci účetního dne jsou předpokládány pouze mezibankovní transakce o značných finančních objemech, proto je cena za položku vyšší.

Pro banky s vyšším objemem transakcí jsou poskytovány slevy z ceny za zpracování jedné vstupní položky v závislosti na počtu zpracovaných položek v měsíci. (Harmonogram účetního dne a ceny služeb viz příloha č. 4)

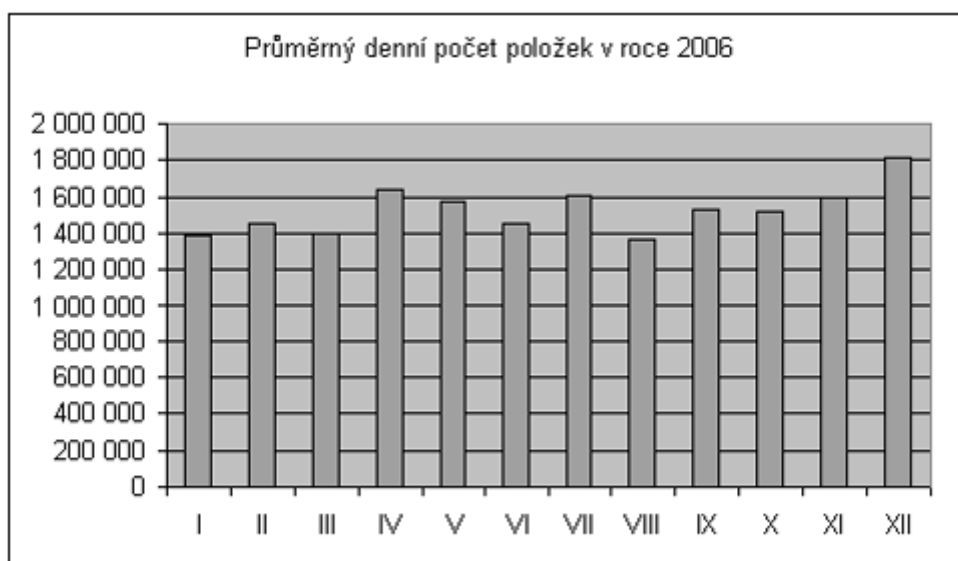
(Převzato z internetových stránek ČNB – článek Popis systému CERTIS)

4.2.5 Statistické údaje

V roce 2006 zpracoval systém CERTIS celkem 381,7 mil položek v celkové hodnotě 51 537 mld. Kč (5 470,7 mld. EUR). Průměr činil 1,52 mil položek denně. Průměrná denní hodnota položek činila 603,7 mld. Kč (21,8 mld. EUR). Maximální počet transakcí v jednom dni byl 4,949 mil.

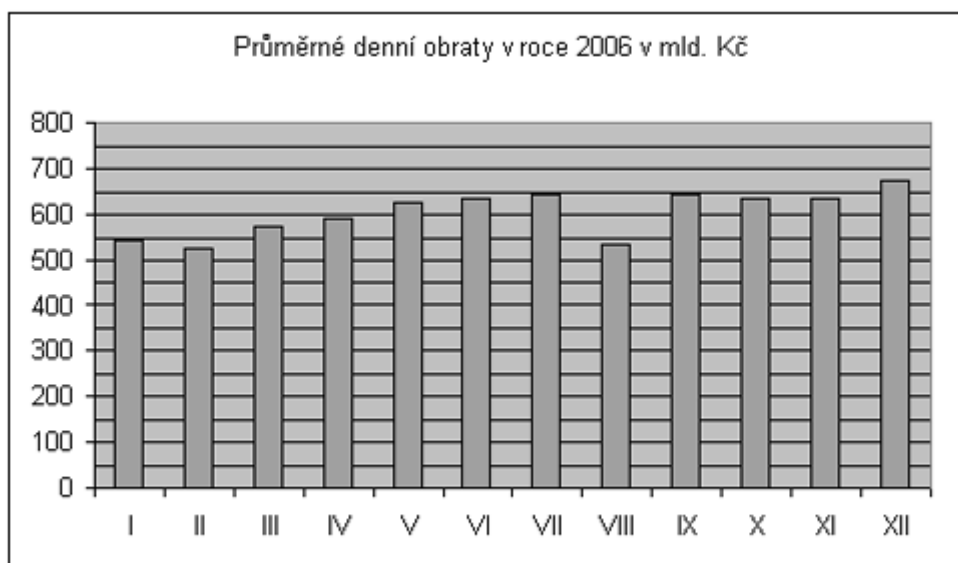
Oproti roku 2005 počet položek i hodnoty transakcí vzrostly. V roce 2005 činil celkový počet položek 356,2 mil. v celkové hodnotě 123 354 mld. Kč. Průměr činil 1,41 položek denně. Průměrná denní hodnota transakcí činila 487,6 mld. Kč. Maximální počet transakcí v jednom dni byl 4,36 mil.

Graf č. 1: Průměrný denní počet položek v roce 2006

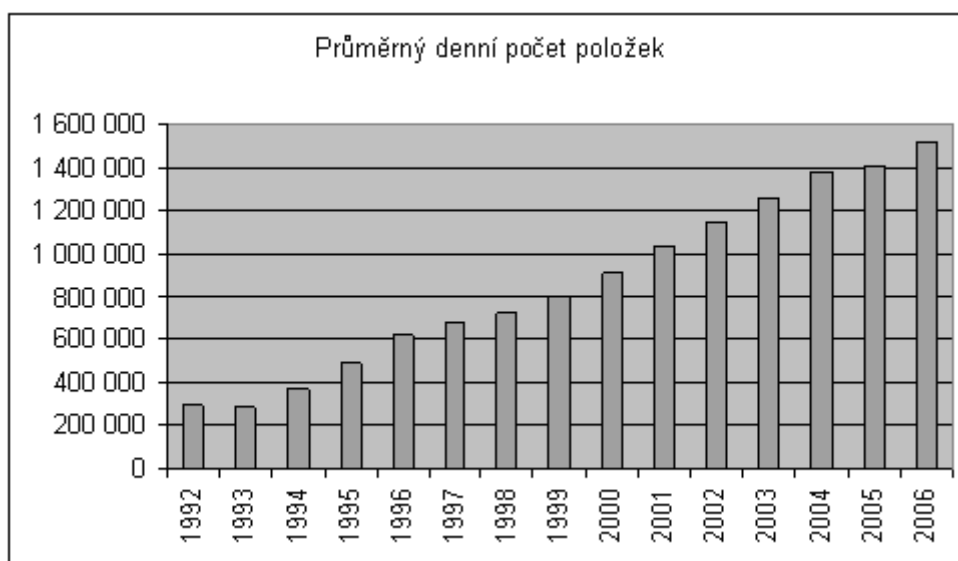
Zdroj: ČNB, z roku 2007

Graf č. 2: Průměrné denní obraty v roce 2006 v mld. Kč

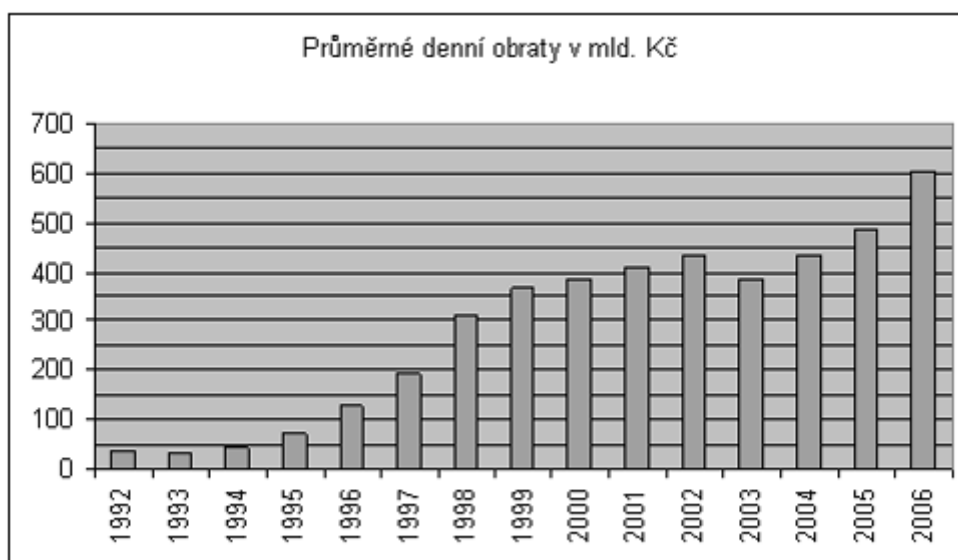
Zdroj: ČNB, z roku 2007

Graf č. 3: Průměrný denní počet položek v letech 1992 – 2006

Zdroj: ČNB, z roku 2007

Graf č. 4: Průměrné denní obraty v mld. Kč v letech 1992 – 2006

Zdroj: ČNB, z roku 2007

5. Mezibankovní platební styk a zúčtování se zahraničními bankami

Po vzniku Evropské unie (dále jen EU) a po zavedení společné měny euro musely i banky přizpůsobit své technologie progresivnímu vývoji a začaly v rámci EU budovat společná pravidla a evropské zúčtovací systémy, které mají za cíl platební styk v rámci EU zrychlit, zefektivňovat a snižovat i vnitřní náklady bank.

5.1 Clearingové systémy členských zemí EU

Nejucelenější přehled o platebních systémech členských zemí EU podává tzv. Modrá kniha (Blue Book), kterou vydává Evropská centrální banka (dále jen ECB), která popisuje nástroje platebního styku, platební systémy a vypořádací systémy pro cenné papíry v členských státech EU. Za přípravu kapitol za jednotlivé členské státy EU zodpovídají centrální banky příslušných států. Modrá kniha obsahuje textovou část a statistickou část. (Převzato z internetových stránek ČNB – článek Modrá kniha – platební systém v EU)

Dne 1. července 2003 vstoupilo v EU platnost nařízení, které bankám členských států ukládá, aby za poplatky v eurech překračující vnitřní hranici EU účtovaly zákazníkům stejné poplatky jako za platby v jejich domovských zemích. Tato povinnost platí od roku 2006 u převodů do výše 50 000 eur. U plateb do ostatních zemí si mohou banky nadále účtovat jiné poplatky. (Jílek, 2004)

5.1.1 TARGET

TARGET (Trans European Automated Real Time Gross Settlement Express Transfer System) je provozovaný Evropským systémem centrálních bank. Systém propojuje 17 národních clearingových systémů bank členských zemí EU s platebním systémem ECB. Funguje na principu vypořádacího systému brutto v reálním čase. Zúčtovací bankou je ECB.

TARGET byl vytvořen pro zajištění tří základních cílů:

1. Poskytování bezpečného a spolehlivého platebního systému pro zúčtování přeshraničních plateb v eurech na bázi brutto vypořádání v reálním čase.
2. Zvýšení efektivity zúčtování přeshraničních plateb v rámci zemí EU.
3. Sloužit pro potřeby monetární politiky ECB a národních bank eurozóny (eurozónou se rozumí ty členské státy, které používají evropskou měnu euro).

Výhodou tohoto systému je otevírací doba, od 7:00 do 18:00 hodin, která se překrývá s clearingovými časy v Severní Americe a Asii a je zde možná přístupnost pro jejich zúčtovací systémy. Podle údajů z internetových stránek bylo za rok 2006 v systému TARGET zpracováno přes 6,9 milionu domácích plateb za měsíc a 45,6 milionu zahraničních plateb za měsíc.

Kromě 13 zemí eurozóny (tj. Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovinsko a Španělsko) se může k tomuto systému připojit jakákoli členská země EU. V současné době to je Dánsko, Polsko, Švédsko a Velká Británie. (Přehled zemí, které používají systém TARGET, a jejich clearingové systémy viz příloha č. 5)

Banky zemí, které nejsou členy eurozóny, musejí prostřednictvím svých centrálních bank složit každý den ráno u ECB částku 3 mld. eur (britská centrální banka) či 1 mld. eur (zbývající tři země). Mezi bankami zemí eurozóny a ostatními bankami zemí EU je rozdíl v tom, že banky zemí eurozóny mají neomezený přístup k úvěru od ECB, zatímco druhá skupina bank má přístup k úvěru ECB omezený částkou 1 mld. eur v jednom dni. Mohou sice získat vyšší úvěry, ale při vysokých sankcích. V případě zemí Evropského hospodářského prostoru kromě zemí EU, tj. v případě Norska, Islandu a Lichtenštejnska, je uplatněn tzv. vzdálený přístup. Instituce v některých z těchto zemí se může stát přímým účastníkem systému RTGS jiné členské země zapojené do TARGET. Děje se tak prostřednictvím eurového účtu centrální banky dané země. (Jílek, 2004)

5.1.1.1. Systém TARGET a Česká republika

S problematikou vstupu České republiky do EU a harmonizací našeho právního řádu s právním řádem EU úzce souvisí budoucí zapojení našich platebních systémů do systému TARGET. Po vstupu nových členských zemí do EU mají možnost zapojit se do něj prostřednictvím jejich centrálních bank i banky působící na území nových členů, ovšem ne způsobem používaným dosud ve skupině patnácti původních členů. Základní problém fungování systému TARGET v rozšířené podobě je totiž v tom, že v současné podobě není schopen napojit na sebe další centrální banky stejným způsobem, jako je tomu u dosavadních účastníků, aniž by toto napojení přineslo značné provozní problémy. Proto bylo rozhodnuto o zahájení projektů TARGET II, který má odstranit nedostatky současně provozovaného systému. Do zahájení jeho provozu musí být nové členové připojeny

prostřednictvím některé z centrálních bank, které jsou do systému zapojeny. Tuto možnost využilo pouze Polsko, jež se zapojilo do systému prostřednictvím italské centrální banky. ČNB této možnosti nevyužila, protože české banky projevily o možnost využívat systém TARGET velmi malý zájem. Jednou z hlavních příčin je zřejmě jejich vlastnická struktura. Zahraniční majitelé českých bank zajišťují fungování zahraničních plateb v eurech z jejich pohledu mnohem efektivněji přes platební systémy mateřských bank v Belgii, Francii či Rakousku, když prostředky protékající přes tyto systémy vylepší i jejich likviditu. Situace se pravděpodobně změní po případném vstupu České republiky do eurozóny, kdy navíc již pravděpodobně bude fungovat SEPA – Single European Payment Area, která by měla v dohledné době řešit jednotná celoevropská pravidla pro retailové platby budoucí sjednané eurozóny. (Polouček a kol., 2006)

5.1.2 Další clearingové systémy používané v zemích EU

EURO 1 – přeshraniční platební systém pro eurové platby o velkých hodnotách během jednoho dne provozovaný Euro Banking Association Clearing Company SA (EBA). Jedná se o čistý platební systém, kdy na konci každého dne probíhá započtení všech platebních příkazů nashromážděných za daný den. Výsledné čisté platby se na konci daného dne vypořádají členskými bankami prostřednictvím systému TARGET (systém je jako jediný on-line napojen na TARGET). Jeho provozní doba je od 7:30 do 16:45 hodin.

EBA uplatňuje poměrně přísná kritéria pro členy systému – tj. kapitál ve výši alespoň 1,25 mld. eur a přímý přístup k některému RTGS systému přímo napojeného na TARGET. (Jílek, 2004)

STEP 1 – přeshraniční platební systém o malých částkách vyvinutý EBA. Jeho hlavním cílem je zkrácení doby převodů a podpora používání bankovních standardů. (Jílek, 2004)

CLS (Continuous Linked Settlement) – víceměnový systém pro zúčtování transakcí pracující v reálním čase. Transakce jsou účetně vyrovnány CLS bankou, u které mají členové systému otevřeny víceměnové účty. Systém pracuje s následujícími měnami: EUR, GBP, USD, CHF, CAD, YPY a AUD. (Jílek, 2004)

5.2 Korespondenční bankovníctví

Vedle clearingových systémů si svůj tradiční význam zachovává korespondenční bankovníctví. To je doposud nejvíce využívané pro zahraniční platební styk.

Korespondenční banka je banka, která vede pro druhou banku účet a ta vede účet pro tuto banku. (Seznam korespondenčních bank pro zahraniční platební styk viz příloha č. 6) Prostřednictvím převodů mezi těmito účty se provádí platební styk mezi oběma bankami a jejich klienty. K přímému provedení platby banka potřebuje přímé spojení s jinou bankou. Žádná banka nemůže mít spojení se všemi ostatními bankami. V případě, kdy potřebuje provést platbu bance, se kterou nemá přímé bankovní spojení, udělá to prostřednictvím banky, která s tou bankou přímé spojení má. (Dvořák, 1999)

Účty, prostřednictvím kterých se platební styk mezi bankami odehrává, se označují za korespondenční účty. Ty lze rozdělit na dva druhy – **nostro účet**, tj. běžný účet, který pro domácí banku vede zahraniční banka a **loro účet**, tj. běžný účet, který vede domácí banka pro zahraniční.

5.3 SWIFT

SWIFT (The Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) je Společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci, která provozuje mezinárodní, počítači řízenou, telekomunikační síť. Tato síť spojuje účastnické banky i další finanční instituce a umožňuje jim rychlý, spolehlivý a hlavně bezpečný přenos dat týkajících se platebních a finančních transakcí a dalších souvisejících informací. (Schlossberger, 2005).

Mezi hlavní cíle celého systému SWIFT patří:

- racionalizace mezinárodního mezibankovního platebního styku a zúčtování prostřednictvím bezdokladového přenosu informací;
- standardizace a automatizace těchto činností;
- snížení nákladů a posílení bezpečnosti a kvality transakcí.

(Reveda, 2001)

5.3.1 Přednosti telekomunikační sítě SWIFT

Největší předností této sítě je její široký mezinárodní rozsah. Další předností je její vysoká adaptabilita na potřeby bank a jejich platebních systémů. V současné době jsou standardy swiftových zpráv, prostřednictvím nichž jsou data předávána, přizpůsobeny jak potřebám bezhotovostního platebního styku, tak clearingovým zúčtovacím systémům, pracujícím na bázi nettingového zúčtování i brutto zúčtování v reálném čase. (Schlossberger, 2005)

Přenos dat prostřednictvím mezinárodní telekomunikační sítě SWIFT není limitován její použitím pouze pro mezinárodní spojení. Účastnické banky ji mohou využívat i v národním měřítku, a dokonce i pro přenos dat interně, např. mezi pobočkami navzájem nebo mezi centrálou a pobočkami jedné a téže banky či finanční instituce. S použitím přenosu dat prostřednictvím telekomunikační sítě SWIFT v národních clearingových systémech se můžeme běžně setkat (např. v Belgii, Francii, Irsku, Norsku a Švédsku). U clearingových systémů, které provozuje centrální banka, je využití systému SWIFT závislé na rozhodnutí této centrální instituce. (Schlossberger, 2005)

5.3.2. Rozvoj a přínosy swiftové sítě

Dříve banky komunikovaly převážně prostřednictvím dálnopisu, který neposkytoval dostatečnou bezpečnost a nenabízel prostor pro efektivní automatizaci. Náklady se prudce zvyšovaly, což nutilo jednotlivé banky automatizovat a budovat vlastní systémy. Používání různých systémů a odlišných postupů jednotlivých bank v platebním styku, vedlo velmi často k nedorozumění a komplikovalo to zpravování plateb. Skupina významných bank navrhla řešení založené na dvou klíčových požadavcích, tj. společný jazyk a společný telekomunikační systém mezi bankami.

SWIFT je neziskový systém se sídlem v Belgii a byl založen v roce 1973 velkými evropskými a severoamerickými bankami za účelem vývoje a provozu mezinárodní telekomunikační sítě pro potřeby bank a finančních institucí. Systém začal fungovat v roce 1977 a počet připojených bank a finančních institucí se rychle zvyšoval. (Schlossberger, 2005)

Přínosy ze zavedení systému SWIFT a širokého zapojení bankovních a ostatních finančních subjektů v mezinárodním měřítku jsou nemalé. Znamenají efektivnější využití vložených finančních prostředků, snížení rizika při přenosu zpráv, zvýšení produktivity zpracování finančních informací díky automatizaci, snížení nákladů na přenos a přímý přístup k finančním institucím na celém světě.

SWIFT je otevřenou organizací pro nové účastníky a uživatele a tím se stává systémem, který je nucen reagovat na potřeby nových uživatelů a neustále se adaptovat na nové podmínky. Rozšiřuje pole své působnosti na další finanční transakce, zavádí nové

standardy zpráv, rozvíjí software a tím neustále zlepšuje a rozvíjí své služby. (Schlossberger, 2005)

Banka nebo jiná finanční instituce se může stát členem mezinárodní organizace SWIFT na základě kladně vyřízené žádosti o členství (žádost musí být potvrzena centrální bankou nebo bankovní asociací příslušného státu) a každý člen musí zakoupit jednu akcii v nominální hodnotě 5 000 belgických franků. Musí být napojen na síť a úspěšně zakončit zkušební provoz (při kterém prokáže schopnost komunikace, tj. odesílání a přijímání swiftových zpráv ve standardizovaných formátech). Samozřejmým technickým předpokladem každého uživatele je odpovídající hardwarové zařízení a softwarové vybavení.

Přestože SWIFT není výdělečnou organizací, své služby zpoplatňuje. Každý uživatel swiftové sítě za poskytované služby platí a výnos je určen na úhradu nákladů spojených s provozem a rozvojem swiftové sítě. (Schlossberger, 2005)

Celá automatizovaná síť SWIFT se skládá ze tří základních součástí:

1. **operačních center** – tři vzájemně propojené výpočetní střediska vybavené centrálním počítačem s komunikačním systémem a periferními jednotkami. Hlavní činnost center spočívá v přijímání a zprostředkování pokynů, kontrole sítě a zajišťování bezpečného přenosu dat;
2. **koncentrujících jednotek** na úrovni jednotlivých zemí, které zprostředkovávají spojení mezi operačními centry a uživateli – další racionalizace systému předpokládá přímou komunikaci uživatelů s operačními centry;
3. **koncových uživatelských zařízení**, která odesílají a přijímají pokyny a data pro příslušného uživatele.

(Revenda, 2001)

5.3.3 Swiftová zpráva

Přenos dat a informací realizovaný prostřednictvím swiftové sítě se provádí formou tzv. swiftových zpráv. Základem vzájemné komunikace je společný mezinárodní jazyk (angličtina) a vysoký stupeň standardizace formy i obsahu těchto zpráv. Ochrana swiftových zpráv před zneužitím se zabezpečuje jejich zakódováním a vzájemnou výměnou kódových klíčů mezi jednotlivými bankami. (Schlossberger, 2005)

5.3.3.1 Členění swiftových zpráv

Mezinárodně platný standardizovaný systém členění swiftových zpráv rozlišuje zprávy podle jejich účelu a funkce do jednotlivých kategorií, skupin a typů. Každá swiftová zpráva se označuje písmeny MT a třemi numerickými znaky.

MT xyz

kde x – kategorie zprávy;

y – skupina zprávy;

z – typ zprávy.

Kategorie zprávy označuje účel nebo předmět obchodu, kterého se týká. Swiftové zprávy se člení do 11 kategorií (Přehled kategorií swiftové zprávy viz příloha č. 7). Kategorii zpráv lze rozdělit do tří základních druhů podle účelu, ke kterému se využívají. Jsou to systémové swiftové zprávy, které jsou vyměřovány mezi swiftovou sítí a uživatelem sítě a vztahují se k odesílateli nebo příjemci zprávy. Dále to jsou finanční swiftové zprávy, kterými se provádí finanční transakce mezi uživateli a nakonec to jsou služební zprávy, které se používají pro řízení systému nebo potvrzování zpráv. (Schlossberger, 2005)

Skupina zprávy popisuje funkci zprávy uvnitř určité kategorie.

Typ zprávy popisuje specifické detaily určité funkce. Konkrétní typ swiftové zprávy je možné použít pouze k tomu účelu a funkci, pro které byla vytvořena. (Schlossberger, 2005)

5.3.3.2 Obsah swiftové zprávy

Obsah každé swiftové zprávy je uspořádán do pěti bloků, z nichž pouze první je povinný pro všechny zprávy, ostatní jsou nepovinné a závisejí na druhu zprávy a jejím použití. Zpráva se skládá ze **záhlaví** (první tři bloky), které obsahuje identifikaci odesílající banky nebo finanční instituce, vstupní pořadové číslo swiftové zprávy, typ zprávy, její prioritu a identifikaci adresáta swiftové zprávy. Dále obsahuje samostatný **text zprávy** (čtvrtý blok), který se skládá z polí pevné nebo proměnné délky, která mají standardizované formáty a jejich použití je buď povinné, nebo nepovinné. Pro textovou část swiftové zprávy je definováno asi 95 textových polí, která jsou seskupena do devíti skupin (skupiny a jejich charakteristika viz příloha č. 8). Poslední část je tzv. **trailer** (pátý blok), který obsahuje technické informace (např. možnost duplicitního odeslání zprávy, zpoždění zprávy, aj.). (Schlossberger, 2005)

5.3.3.3 Swiftové adresy

Swiftová adresa (The Bank Identifier Code – BIC) slouží k identifikaci odesílatele a příjemce v záhlaví swiftové zprávy a také k identifikaci swiftových bank (Swift kódy bank v České republice viz příloha č. 9). Swiftová adresa konkrétní banky je osmi nebo jedenáctimístná a skládá se z **kódu banky**, který identifikuje banku pomocí čtyř abecedních znaků, **kódu země**, který identifikuje zemi nebo geografické území, na němž je umístěno sídlo banky nebo jiného uživatele (používá se dvoumístný abecední kód ISO, např. CZ pro Českou republiku, US pro USA, GB pro Velkou Británii aj.), **kódu místa**, který identifikuje pomocí dvoumístného alfanumerického znaku region nebo město, v němž je umístěno sídlo uživatele. Případně lze uvést také **kód pobočky**, který je volitelnou součástí swiftové adresy a skládá se ze tří alfanumerických znaků. (Schlossberger, 2005)

6. Praktická část

V praktické části své bakalářské práce budu porovnávat poplatky za provedení příkazu k úhradě do jiných bank při podání na přepážce a prostřednictvím přímého bankovníctví a rychlost jejich zpracování u tří bank, tj. Komerční banka, Československá obchodní banka (ČSOB) a Česká spořitelna. Srovnávané sazebníky a lhůty převodů jsou platné pro právnické osoby a fyzické osoby – podnikatele. V další části provedu srovnání nového ceníku, za převody v mezibankovním platebním styku, platného od 1. 1. 2007 s ceníkem platným od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2006.

6.1 Srovnání poplatků za provedení příkazu k úhradě a rychlost jeho zpracování u vybraných bank

Do přímého bankovníctví jsou zařazeny produkty Telefonní centrum KB a internetové bankovníctví Mojebanka pro Komerční banku, SERVIS 24 Telebanking – telefonní bankéř a Internetbanking pro Českou spořitelnu a ČSOB Linka 24 a ČSOB Elektronické bankovníctví pro ČSOB.

Lhůty mezibankovního zúčtování se řídí zákonem č. 124/2002 Sb. (zákon o platebním styku). Podle toho to zákona v § 8 jsou banky povinny předat do zúčtovacího centra ČNB nejpozději následující pracovní den po jejich zúčtování ve svém účetnictví a naopak data přijatá ze zúčtovacího centra ČNB zúčtovat ve svém účetnictví nejpozději následující pracovní den po jejich zúčtování v zúčtovacím centru ČNB.

V následujících třech tabulkách budou uvedeny lhůty pro provádění peněžních převodů v dříve uvedených bankách. Písmeno D značí den realizace operace a D + 1 značí následující den.

Tab. č. 1 – Lhůty pro provádění peněžních převodů v Komerční bance v roce 2007

	Datum přijetí příkazu	Datum zpracování příkazu	Datum odepsání z účtu	Datum, kdy je příkaz zúčtován v zúčtovacím centru ČNB	Datum zúčtování ve prospěch účtu klienta v jiné bance
Okamžitá platba	D	D	D	D + 1	D + 2 (D+1)
Expresní tuzemské příkazy (do 16:00 hod.)	D	D	D + 1	D + 1	D + 1
Superexpresní tuzemské příkazy (do 9:00 hod.)	D	D	D	D	D
Super expres přes přímé bankovníctví (do 10:00 hod.)	D	D	D	D	D

Zdroj: Vlastní tvorba

Tab. č. 2 – Lhůty pro provádění peněžních převodů v České spořitelně v roce 2007

	Datum přijetí příkazu	Datum zpracování příkazu	Datum odepsání z účtu	Datum, kdy je příkaz zúčtován v zúčtovacím centru ČNB	Datum zúčtování ve prospěch účtu klienta v jiné bance
Běžný příkaz - předání na přepážce	D	D	D + 1	D + 1	D + 1
Expresní příkaz předaný na přepážce (do 13:00 hod.)	D	D	D	D	D
Běžný příkaz - sběrné boxy umístěné v ČS (do 12:00 hod.)	D	D	D + 1	D + 1	D + 1
Běžný příkaz - sběrné boxy umístěné v ČS (po 12:00 hod.)	D	D + 1	D + 1	D + 1	D + 2
Přímé bankovníctví (do 20:00 hod.)	D	D	D	D + 1	D + 1

Zdroj: Vlastní tvorba

Tab. č. 3 –Lhůty pro provádění peněžních převodů v ČSOB v roce 2007

	Datum přijetí příkazu	Datum zpracování příkazu	Datum odepsání z účtu	Datum, kdy je příkaz zúčtován v zúčtovacím centru ČNB	Datum zúčtování ve prospěch účtu klienta v jiné bance
Standardní platba v provozní době pobočky i předání do sběrného boxu	D	D + 1	D + 1	D + 1	D + 1
Prioritní platba (do 11:30 hod.)	D	D	D	D	D
Standardní platba – přímé bankovníctví (do 18:00 hod.)	D	D	D	D + 1	D + 1
Standardní platba – přímé bankovníctví (po 18:00 hod.)	D	D + 1	D + 1	D + 1	D + 1
Prioritní platba (do 10:30 hod. bez omezení výše platby)	D	D	D	D	D
Prioritní platba (do 12:00 hod jen platby do 100 mil. Kč)	D	D	D	D	D
Prioritní platba (po 12:00 hod nebo po 10:30 hod. u platby nad 100 mil. Kč)	D	D + 1	D + 1	D + 1	D + 1

Zdroj: Vlastní tvorba

Lhůty pro provádění peněžních prostředků jsou u všech srovnávaných bank podobné. O standardních platbách se mluví tehdy, když je účet klienta zatížen ještě v den doručení příkazu a následující pracovní den je platba předána do zúčtovacího centra ČNB. Prioritní platby jsou takové, kdy je účet klienta zatížen v den doručení příkazu a zároveň je ten samý den předán do zúčtovacího centra ČNB, která ho okamžitě zpracuje a pošle do banky příjemce. Banky mají u těchto plateb určené doby, do kdy je potřeba příkaz doručit. Pokud by byla tato doba porušena, platba by se uskutečnila až následující den. ČSOB má po určité době navíc omezenou i částku, která může být poslána.

Všechny tři banky připisují na účty svých klientů došlé platby v ten samý den, kdy jsou zúčtovány v zúčtovacím centru ČNB, maximálně následující den po zpracování.

V následujících tabulkách budou uvedeny poplatky za provedení plateb při předání příkazu k úhradě prostřednictvím papírového nosiče a přímého bankovníctví.

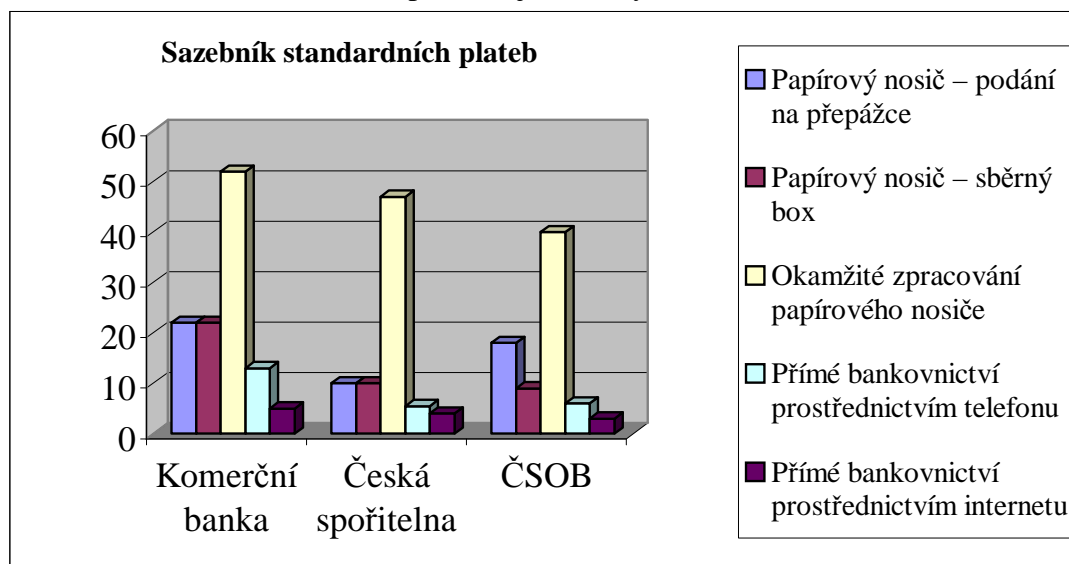
Tab. č. 4 – Sazebník standardních plateb platný pro právnické osoby a fyzické osoby
- podnikatele v roce 2007

Standardní platby	Komerční banka	Česká spořitelna	ČSOB
Papírový nosič – podání na přepážce	20 Kč + 2 Kč	8 Kč + 2 Kč	18 Kč
Papírový nosič – prostřednictvím sběrného boxu	20 Kč + 2 Kč	8 Kč + 2 Kč	9 Kč
Okamžité zpracování papírového nosiče	30 Kč + 20 Kč + 2 Kč	45 Kč + 2 Kč	40 Kč
Přímé bankovníctví prostřednictvím telefonu	11 Kč + 2 Kč	3,50 Kč + 2 Kč	6 Kč
Přímé bankovníctví prostřednictvím internetu	3 Kč + 2 Kč	2 Kč + 2 Kč	3 Kč

Zdroj: vlastní tvorba

Komerční banka a Česká spořitelna si ke každému poplatku připočítává navíc 2 Kč při zúčtování mezibankovní platby prostřednictvím clearingového centra ČNB. Komerční banka si navíc při okamžitém zpracování papírového nosiče účtuje poplatek 20 Kč jako při běžném podání na přepážce.

Graf č. 5 – Sazebník standardních plateb u jednotlivých bank v roce 2007

Zdroj: Vlastní tvorba

Z grafu je patrné, že Komerční banka má větší veškeré poplatky u standardních plateb než ostatní dvě banky. ČSOB má oproti České spořitelně nižší poplatky za podání papírového nosiče prostřednictvím sběrného boxu, při okamžitém zpracování nosiče a při přímém

bankovníctví prostřednictvím internetu. Poplatek za podání papírového nosiče na přepážce má Česká spořitelna oproti ČSOB nižší. Poplatek za přímé bankovníctví prostřednictvím telefonu je v obou bankách srovnatelný.

Tab. č. 5 – Sazebník prioritních plateb platný pro právnické osoby a fyzické osoby - podnikatele v Komerční bance v roce 2007

Komerční banka	Druh platby	Sazba
Papírový nosič	expres	100 Kč
Papírový nosič	super expres	50 Kč za každý milion Kč, min. 250 Kč
Přímé bankovníctví	expres	90 Kč
Přímé bankovníctví	super expres	50 Kč za každý milion Kč, min. 250 Kč

Zdroj: vlastní tvorba

Pokud klient podává příkaz k úhradě ve formě papírového nosiče, musí ho osobně předat pracovníkovi pobočky. Pokud by tak neučinil, platba by se neuskutečnila.

Tab. č. 6 – Sazebník prioritních plateb platný pro právnické osoby a fyzické osoby - podnikatele v České spořitelně v roce 2007

Česká spořitelna	Druh platby	Sazba
Prostřednictvím služby přímého bankovníctví – Telebanking	Zrychlený příkaz k úhradě	200 Kč + 3,50 Kč
Prostřednictvím služby přímého bankovníctví – Internetbanking	Zrychlený příkaz k úhradě	200 Kč + 2 Kč
Podání příkazu jinak než prostřednictvím přímého bankovníctví	Zrychlený příkaz k úhradě	200 Kč + 8 Kč

Zdroj: vlastní tvorba

Česká spořitelna si k ceně za provedení zrychleného příkazu k úhradě připočítává ještě poplatek, který je stanoven pro standardní platby.

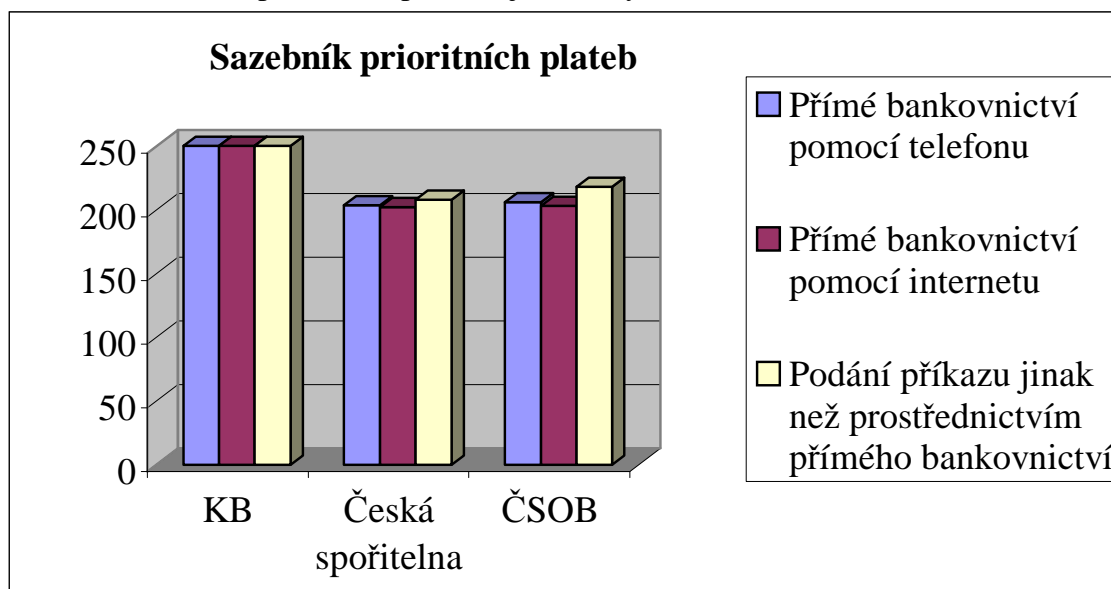
Tab. č. 7 – Sazebník prioritních plateb platný pro právnické osoby a fyzické osoby - podnikatele v ČSOB v roce 2007

ČSOB	Druh platby	Sazba
Prostřednictvím služby přímého bankovníctví - ČSOB Linka 24	Prioritní platba	200 Kč + 6 Kč
Prostřednictvím služby přímého bankovníctví - Elektronické bankovníctví	Prioritní platba	200 Kč + 3 Kč
Podání příkazu jinak než prostřednictvím přímého bankovníctví	Prioritní platba	200 Kč + 18 Kč

Zdroj: vlastní tvorba

ČSOB stejně jako Česká spořitelna si k ceně provedení prioritních plateb připočítává poplatek, který je stanoven pro standardní platby. Navíc pokud bude chtít klient poslat prioritní platbu, musí se nejprve dohodnout s bankou.

Graf č. 6 – Sazebník prioritních plateb u jednotlivých bank v roce 2007

Zdroj: Vlastní tvorba

Z grafu můžeme vidět, že poplatky za prioritní platby v Komerční bance jsou u všech podání příkazů stejné. V Komerční bance se za každý započtený milion platí 50 Kč, minimálně však 250 Kč, proto se vyplatí posílat touto platbou peněžní prostředky vyšší než 5 000 000 Kč. S vyšší částkou se bude zvyšovat i poplatek, proto má Komerční banka nejvyšší poplatky z uvedených bank. Ostatní dvě banky mají srovnatelné poplatky.

Z výše uvedených údajů vyplývá, že Komerční banka má vyšší poplatky jak za standardní platby, tak i za platby prioritní v porovnání s ostatními dvěma bankami. Pokud by se měl podnikatel rozhodovat pouze podle uvedených údajů (nebral by ohled na další poplatky jako je vedení účtu, úroky, atd.), radila bych mu, co se týče standardních plateb, aby volil mezi ČSOB a Českou spořitelnou. Pokud by podnikatel posílal navíc i prioritní platby, tak bych se přiklonila k České spořitelně.

6.2 Srovnání ceníků za převody v mezibankovním platebním styku platných v roce 2005 a 2007

ČNB vydal k 1. 1. 2007 nový ceník za převody v mezibankovním platebním styku. Vedlo jí k tomu to, že během roku 2006 modernizovala systém CERTIS. Cílem této změny bylo zachovat stejné funkce a již prověřené standardy. Proto se z pohledu přímých uživatelů systému moc nezměnilo. Protože se od počátku 90. let, kdy začal systém fungovat nic nezměnilo, upravila se hardwarová základna a vývojové a provozní prostředí. Celá aplikace se převedla na bázi výkonných serverů, včetně příslušných záloh a moderního systému zabezpečení. Toto prostředí přineslo ČNB značné snížení provozních nákladů a proto se ČNB rozhodla, že sníží poplatky, které od účastníků systému vybírá za jejich podíl na využívání systému.

Nyní provedu srovnání poplatků ČNB za převody v mezibankovním platebním styku. Porovnávat budu ceník platný od 1. 1. 2007 s ceníkem, který platil od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2006.

Tab. č. 8 – Poplatky za převody v mezibankovním platebním styku v roce 2005 a 2007

Operace	2005 (cena v Kč)	2007 (cena v Kč)
Zpracování jedné neprioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru		
Od 17:00 hod. dne D - 1 do 00:00 hod. dne D	0,25	0,22
Od 00:00 hod. dne D do 8:30 hod. dne D	0,65	0,4
Od 8:30 hod. dne D do 12:30 hod. dne D	1,3	1,2
Od 12:30 hod. dne D do 13:30 hod. dne D	5	4
Od 13:30 hod. dne D do 14:30 hod. dne D	20	20
Od 14:30 hod. dne D do 15:30 hod. dne D	200	100

Zpracování jedné prioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru		
Od 17:00 hod. dne D - 1 do 12:30 hod. dne D	5	5
Od 12:30 hod. dne D do 13:30 hod. dne D	10	10
Od 13:30 hod. dne D do 14:30 hod. dne D	20	20
Od 14:30 hod. dne D do 15:30 hod. dne D	200	100
Vytvoření jedné výstupní položky	zdarma	zdarma
Zpracování písemného příkazu předaného na tiskopisu	1 000	1 000
Zpracování souboru vstupních dat (nosiče)		
Druhý a další soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	100	100
První soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	zdarma	zdarma
Všechny soubory vstupních dat v Systému přenosu zpráv	zdarma	zdarma
Vytvoření souboru výstupních dat (nosiče) z archivovaných dat	500	500
Vyhledávání položky s datem zpracování starším než 30 kalendářních dnů	100	100
Sleva z ceny za zpracování jedné vstupní položky v závislosti na počtu zpracovaných položek v měsíci		
Od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	0,05	0,04
Od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	0,1	0,08
Od 5 000 000. položky v měsíci a další	0,15	0,13

Zdroj: Vlastní tvorba

V tabulce můžeme vidět, že se poplatky za zpracování jedné neprioritní vstupní položky v roce 2007 snížily, kromě poplatku za zpracování od 13:30 hod. v dne D do 14:30 dne D, tento poplatek zůstal stejný. U poplatků za prioritní platby nastala změna pouze v čase od 14:30 hod. dne D do 15:30 hod. dne D, kdy se cena snížila z 200 Kč za položku na 100 Kč za položku.

Změna nastala také u množstevních slev, které jsou poskytovány bankám, které předávají velké množství položek a to podle toho, jaký celkový počet transakcí banka k zúčtování zaslala v průběhu měsíce. Pokud v roce 2005 banka zaslala 1 500 000 neprioritních položek za měsíc v čase od 17:00 hod. dne D-1 do 00:00 hod. dne D, celkem zaplatila $1\,500\,000 * (0,25 - 0,05) = 300\,000$ Kč. V roce 2007 by za stejný počet neprioritních položek a ve stejném čase platila $1\,500\,000 * (0,22 - 0,04) = 270\,000$ Kč. Banky tedy od 1. 1. 2007, v případě, že pošlou 1 500 000 položek za měsíc ušetří 30 000 Kč. Přestože je

tedy v ceníku platném od začátku roku 2007 sleva ze zpracování vstupní položky nižší než v ceníku platném do konce roku 2006, je to pro banky i přesto výhodnější.

Poplatky jsou odvozeny od počtu transakcí, které účastníci do systému zašlou, a od času předání. Výše poplatku za položku v průběhu dne stoupá, proto většina bank zasílá klientské položky v nočních nebo ranních hodinách, tzn. v nejlevnějším časovém pásmu. Vyšší časová pásma jsou využívána především pro položky zajišťující převody kryjící obchody s cennými papíry, obchody uzavírané mezi bankami nebo také pro urgentní mezibankovní platby.

Změny v ceníku tedy vznikly u neprioritních a prioritních vstupních položek předávaných zúčtovacímu centru a u slev za zpracování jedné vstupní položky v závislosti na počet zpracovaných položek v měsíci. Poplatky za další služby, které zúčtovací centrum ČNB poskytuje, zůstaly stejné.

7. Závěr

V České republice probíhá mezibankovní platební styk pouze prostřednictvím systému CERTIS v zúčtovacím centru ČNB.

Před vstupem do Evropské unie musel být upraven zákon o platebním styku (zákon č. 124/2002 sb.). Před úpravou tohoto zákona měla ČNB monopol na provádění mezibankovního platebního styku. V současné době může provozovat platební systém každý, kdo je držitelem licence k provozování platebního systému, který po splnění určitých podmínek uvedených v zákoně o platebním styku, vydává ČNB.

Jak už jsem uvedla, v České republice provádí mezibankovní platební styk pouze ČNB. Pokud by někdo chtěl zakládat nový platební systém, musel by využít nemalé peníze na vybavení a ještě by mu nebylo zaručeno, že by banky přešly na nový způsob. Současný systém vyhovuje všem účastníkům a je poměrně levný. Navíc ČNB snižuje poplatky za provedení převodů v mezibankovním platebním styku. Proto podle mého názoru žádná jiná instituce zatím o zavedení nového platebního systému ani neuvažuje.

Evropská komise a ECB mají navíc společnou představu o projektu SEPA (Single Euro Payments Area). Jedná se o jednotný standard bankovní platby v eurech v rámci EU, který umožní platby mezi členskými státy EU stejně jednoduše a za stejnou cenu jako při platbách v rámci jedné země. Pod zkratkou SEPA si lze představit integrovaný trh služeb platebního styku, který se vyznačuje účinnou konkurencí a na kterém v rámci eurozóny není rozdíl mezi přeshraničními a vnitrostátními platbami. Za vnitrostátní platby se považují platby v domácí měně a přeshraničními platbami se rozumí platby v cizí měně. Zavedení SEPA vyžaduje odstranění všech technických, právních a obchodních překážek mezi stávajícími národními platebními trhy. Až se SEPA stane skutečností budou moci spotřebitelé, podniky a orgány státní správy z jednoho platebního účtu umístěného kdekoli v eurozóně provádět bezhotovostní platby v celé eurozóně pomocí jednotného souboru platebních nástrojů stejně jednoduše, efektivně a bezpečně, jako je tomu v případě vnitrostátních plateb.

Předpokládá se, že po plném zavedení SEPA v roce 2010 se spotřebitelům i firmám sníží náklady na přeshraniční platby o 70 až 90 procent. Přestože banky tento projekt vítají a

podporují, tak v souvislosti se zavedením nových technologií budou muset vynaložit nemalé peníze, které povedou ke zvyšování nákladů a tím i možnost zvýšení poplatků za poskytované služby. SEPA by se měla týkat bezhotovostních úhrad, přímého inkasa a platbami uskutečňovaných prostřednictvím platebních karet.

V České republice je realizace projektu SEPA především problematikou spadající do působnosti komerčních bank. Jelikož Česká republika zatím nepřijala euro jako hlavní měnu, bude na ní mít tento projekt minimální vliv. Ale jelikož se o zavedení eura už dlouhou dobu hovoří, samozřejmě i Česká republika podniká určité kroky. ČNB pečlivě sleduje celý proces a snaží se mu přizpůsobit pravidla, která dnes platí pro českou korunu, aby problém na euro v celé šíři přejít.

Přestože se rok 2010 blíží, bude podle mě trvat ještě dlouhou dobu, než bude v celé Evropské unii probíhat jednotný systém pro platbu v eurech. Zásadní význam má standardizace platebních služeb a zpracování plateb. Proto je důležité, aby se uživatelé a další strany účastnily procesu stanovování standardů a pravidel.

8. Přehled literatury

Schlossberger, O. a Soldánová, M. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut, 2005. 368 s. ISBN 80-7265-072-6.

Jílek, J. Peníze a měnová politika. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2004. 744 s. ISBN 80-247-0769-1.

Revenda, Z. Centrální bankovnictví. 2. rozšířené vyd. Praha: Management Press, 2001. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.

Dvořák, P. Komerční bankovnictví pro bankéře a klienty. 1. vyd. Praha: Linde, 1999. 475 s. ISBN 80-7201-141-3.

Polouček, S. a kol. Bankovnictví. 1. vyd. Praha: C.H.Back, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.

Zákon č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku).

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách.

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník.

<http://www.cnb.cz/cz/index.html>

http://www.cnb.cz/www.cnb.cz/cz/platebni_styk/sluzby_pro_klienty/abo.html

http://www.cnb.cz/www.cnb.cz/cz/platebni_styk/modra_kniha/download/modra_kniha_2007_unor.pdf

http://www.cnb.cz/www.cnb.cz/cz/platebni_styk/certis/certis_popis.html

<http://www.ecb.int/home/html/index.en.html>

<http://www.ecb.int/paym/target/html/index.en.html>

9. Seznam příloh

Příloha č. 1 - Přehled bank a poboček zahraničních bank s přidělenou licencí od ČNB

Příloha č. 2 – Číselník identifikačních kódů bank v České republice

Příloha č. 3 – Vzorové texty pro označení položek v bankovním platebním styku

Příloha č. 4 - Harmonogram účetního dne a ceny služeb

Příloha č. 5 - Přehled zemí, které používají systém TARGET, a jejich clearingové systémy

Příloha č. 6 – Seznam korespondenčních bank pro zahraniční platební styk

Příloha č. 7 – Přehled kategorií swiftové zprávy

Příloha č. 8 – Skupiny textových polí a jejich charakteristika

Příloha č. 9 – Swift kódy bank v České Republice

Příloha č. 1 - Přehled bank a poboček zahraničních bank s přidělenou licencí od ČNB

1. ABN AMRO Bank N.V.
2. Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Holland) N.V. Prague Branch, organizační složka
3. BAWAG Bank CZ a.s.
4. CALYON S.A., organizační složka
5. Citibank a.s.
6. COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha
7. Česká exportní banka, a.s.
8. Česká spořitelna, a.s.
9. Českomoravská stavební spořitelna, a.s.
10. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.
11. Československá obchodní banka, a.s.
12. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka
13. eBanka, a.s.
14. Fortis Bank SA/NV, pobočka Česká republika
15. GE Money Bank, a.s.
16. HSBC Bank plc - pobočka Praha
17. HVB Bank Czech Republic a.s.
18. HYPO stavební spořitelna a.s.
19. Hypoteční banka, a.s.
20. IC Banka, a.s.
21. ING Bank N.V.
22. J&T BANKA, a.s.
23. Komerční banka, a.s.
24. Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.
25. Oberbank AG pobočka Česká republika
26. PPF banka a.s.
27. PRIVAT BANK AG der Raiffeisenlandesbank Oberösterreich, pobočka Česká republika
28. Raiffeisenbank a. s.
29. Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod
30. Raiffeisen stavební spořitelna a.s.

31. Stavební spořitelna České spořitelny, a.s
32. Volksbank CZ, a.s.
33. Všeobecná úvěrová banka a.s., pobočka Praha
34. Waldviertler Sparkasse von 1842 AG
35. Wüstenrot hypoteční banka a.s.
36. Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.
37. Živnostenská banka, a.s.

Příloha č. 2 – Číselník identifikačních kódů bank v České republice

Kód banky		Název banky
Numerický	Znakový	
0100	KOMB	Komerční banka, a. s.
0300	CEKO	Československá obchodní banka, a.s.
0400	ZIBA	Živnostenská banka, a.s.
0600	AGBA	GE Money Bank, a.s.
0700	CNBA	Česká národní banka
0800	CSPO	Česká spořitelna, a.s.
2100	CMHB	Hypoteční banka, a.s.
2400	EXPA	eBanka, a.s.
2600	CITI	Citibank a.s.
2700	CABV	HVB Bank Czech Republic a.s.
3300	KOBP	Česká konsolidační agentura
4500	INGB	ING Bank N.V.
4000	DRES	BAWAG Bank CZ a.s.
4300	CMZR	Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.
5000	CRLY	CALYON S.A., organizační složka
5400	ABNA	ABN AMRO Bank N.V.
5500	RZBC	Raiffeisenbank a.s.
5800	JTBP	J & T Banka, a.s.
6000	PMBA	PPF banka a.s.
6100	ICBN	IC Banka, a.s.
6200	COBA	COMMERZBANK AG, pobočka Praha
6300	GEBA	Fortis Bank SA/NV, pobočka ČR
6700	SUBACA	Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha
6800	VBOE	Volksbank CZ, a.s.
7910	DEUT	Deutsche Bank A.G. Filiale Prag
7940	SPWT	Waldviertler Sparkasse von 1842
7950	ARSS	Raiffeisen stavební spořitelna a.s.
7960	CMSS	Českomoravská stavební spořitelna, a.s.
7970	SSWT	Wüstenrot-stavební spořitelna a.s.
7980	WUEH	Wüstenrot hypoteční banka, a.s. se sídlem v Praze
7990	VSPO	Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.
8030	DRBW	Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod
8040	SMWR	Oberbank AG pobočka Česká republika
8060	SCCT	Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.
8070	HYPS	HYPO stavební spořitelna a.s.
8090	CEXB	Česká exportní banka, a.s.
8150	MIDL	HSBC Bank plc - pobočka Praha

Příloha č. 3 – Vzorové texty pro označení položek v bankovním platebním styku

1. Text pro účely inkasní formy placení

K odůvodnění odmítnutí neúčtetní žádosti banka uvede v položce následující text:

a) „*Neautorizováno*“

Tento text se užije v případě odmítnutí neúčtetní žádosti z důvodu neexistence předchozího souhlasu plátce s použitím inkasní formy placení, nebo není-li na účtu plátce zajištěno krytí částky uvedené v příkazu k inkasu.

b) „*Neexistující účet - číslo účtu ...*“

Tento text se užije v případě odmítnutí neúčtetní žádosti z důvodu neexistence účtu.

2. Text pro účely vracení platby

K označení vracené položky z důvodu neexistence účtu nebo z jiného důvodu banka uvede v položce následující text:

„Neexistující účet - číslo účtu ...“

3. Text pro účely opravného zúčtování

K označení položky opravného zúčtování banka uvede podle povahy vyrozumění následující text:

a) „*Storno částky Kč ... ze dne ... pod položkou č. ... z účtu č. ...*“

b) „*Částečné storno původní částky Kč ... ze dne ... pod položkou č. ... z účtu č. ...*“

Uvedený text se užije pro vyrozumění neoprávněného příjemce a dále plátce, na jehož účtu bylo chybné (i opravné) zúčtování provedeno, s výjimkou případů chyby v zúčtování bankovního spojení plátce.

c) „*Opravné zúčtování - převod částky Kč ... z účtu plátce č. ...*“.

Uvedený text se užije pro vyrozumění oprávněného příjemce v případě, že převádí na jeho účet částku ve správné výši ze svého vnitřního účtu.

d) „*Opravné zúčtování k položce č. ... - náhrada ušlých úroků z částky Kč ... počet dní ... úroková sazba ...*“.

Text se užíje pro vyrozumění oprávněného příjemce o náhradě ušlých úroků a dále plátce, kterému nahrazuje ušlé úroky. Údaj o počtu dní a úrokové sazbě se neuvede, pokud banka, která vede účet oprávněného příjemce, sdělila již vypočtenou částku ušlých úroků.

e) *„Opravné zúčtování“ ... text dle rozhodnutí banky.*

Uvedený text se užíje v případě chyby v zúčtování bankovního spojení plátce pro vyrozumění plátce, na jehož účtu bylo chybné (i opravné) zúčtování provedeno (uvede číslo původní položky) a dále plátce, z jehož účtu byly peněžní prostředky následně odepsány v souladu s příkazem klienta (uvede bankovní spojení příjemce).

Pro vyrozumění svého klienta může banka užít též cizojazyčný překlad popisu uvedeného pod písmeny a) až e).

Příloha č. 4 - Harmonogram účetního dne a ceny služeb

Položka	Operace	Cena v Kč
	Zpracování jedné neprioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru	
0501010	od 17:00 hod. dne D-1 do 00:00 hod. dne D I. pásmo	0,22
0501011	od 00:00 hod. do 08:30 hod. dne D II. pásmo	0,40
0501012	od 08:30 hod. do 12:30 hod. dne D III. pásmo	1,20
0501013	od 12:30 hod. do 13:30 hod. dne D IV. pásmo	4,--
0501014	od 13:30 hod. do 14:30 hod. dne D V. pásmo	20,--
0501015	od 14:30 hod. do 15:30 hod. dne D VI. pásmo	100,--
	Zpracování jedné prioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru	
0501210	od 17:00 hod. dne D-1 do 12:30 hod. dne D I. – III. pásmo	5,--
0501213	od 12:30 hod. do 13:30 hod. dne D IV. pásmo	10,--
0501214	od 13:30 hod. do 14:30 hod. dne D V. pásmo	20,--
0501215	od 14:30 hod. do 15:30 hod. dne D VI. pásmo	100,--
0501020	Vytvoření jedné výstupní položky	zdarma
0501030	Zpracování písemného příkazu předaného na tiskopisu	1 000,--
	Zpracování souboru vstupních dat (nosiče)	
0501040	a) druhý a další soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	100,--
0501041	b) první soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	zdarma
0501042	c) všechny soubory vstupních dat v Systému přenosu zpráv	zdarma
0501050	Vytvoření souboru výstupních dat (nosiče) z archivovaných dat	500,--
0501060	Vyhledání položky s datem zpracování starším než 30 kalendářních dnů	100,--
	Sleva z ceny za zpracování jedné vstupní položky v závislosti na počtu zpracovaných položek v měsíci	
0501070	a) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	0,04
0501071	b) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	0,08
0501072	c) od 5 000 000. položky v měsíci	0,13

Příloha č. 5 - Přehled zemí, které používají systém TARGET, a jejich clearingové systémy

Země	Clearingový systém
Belgie	ELLIPS
Dánsko	KRONOS
Německo	RTGSplus
Řecko	HERMES
Španělsko	SLBE
Francie	TBF
Irsko	IRIS
Itálie	New BIREL
Lucembursko	LIPS-Gross
Nizozemí	TOP
Rakousko	Artis
Polsko	SORBNET - EURO
Portugalsko	SPGT
Finsko	BoF-RTGS
Švédsko	ERIX
Velká Británie	CHAPS Clearing Co.

Příloha č. 6 – Seznam korespondenčních bank pro zahraniční platební styk

Měna	Banka	SWIFT kód - BIC
AUD	RESERVE BANK OF AUSTRALIA, SYDNEY	RSBKAU2S
CAD	ROYAL BANK OF CANADA, TORONTO	ROYCCAT2
CHF	UBS AG, ZURICH	UBSWCHZH80A
DKK	DANMARKS NATIONALBANK, COPENHAGEN	DKNBDKKK
EUR	CITIBANK AG, FRANKFURT AM MAIN	CITIDEFF
GBP	HSBC BANK PLC, LONDON	MIDLGB22
JPY	SUMITOMO MITSUI BANKING CORP. TOKYO	SMBCJPJT
NOK	NORGES BANK, OSLO	NBHKNOKK
SEK	SVERIGES RIKSBANK, STOCKHOLM	RIKSSESS
SKK	NARODNA BANKA SLOVENSKA, BRATISLAVA	NBSBSKBX
USD	JP MORGAN CHASE BANK, NEW YORK	CHASUS33

Příloha č. 7 – Přehled kategorií swiftové zprávy

Systemové swiftové zprávy

0 Systém zprávy

Finanční swiftové zprávy

1 Úhrady klientů a úhrady šeků

2 Mezibankovní převody

3 Konverze a operace na peněžních trzích

4 Inkasa a Cash Letters

5 Operace s cennými papíry

6 Drahá kovy a komodity

7 Dokumentární akreditivy a záruky

8 Cestovní šeky

9 Zprávy o zůstatcích, výpisy, avíza o změnách sazeb, žádosti a statusy

Služební zprávy

x Společné informace

Příloha č. 8 – Skupiny textových polí a jejich charakteristika

Skupina	Charakteristika
1	Identifikace zprávy a přehledy (např. souhrnná informace o počtu položek nebo celkové částce dané měny)
2	Reference (informace týkající se zprávy, účtu, transakce uvnitř zprávy nebo související transakce)
3	Data a hodnoty (informace o datech transakce, směnném kurzu nebo úrokových sazbách)
4	Dokumentární akreditivy (specifické informace o transakcích dokumentárního akreditivu – např. o typu akreditivu)
5	Banky a klienti (informace sloužící k identifikaci jednotlivých účastníků transakce)
6	Výpis z účtu (saldo a detailní informace o transakci)
7	Informace a instrukce (dodatkové informace o transakci)
8	Obchodní komodita (informace o účastnících nebo účtech použitých např. při transakcích s cennými papíry)
9	Různé

Příloha č. 9 – Swift kódy bank v České Republice

Název	SWIFT kód
ABN AMRO BANK N.V.	ABNA CZ PP
HVB CZECH REPUBLIC, A. S.	BACX CZ PP
BNP-DRESDNER BANK (ČR) A.S.	BNDB CZ PX
CITIBANK A.S.	CITI CZ PX
COMMERZBANK AG	COBA CZ PX
CREDIT LYONNAIS BANK PRAHA, A. S.	CRLY CZ PP
ČESKÁ EXPORTNI BANKA A.S.	CZEE CZ PP
ČESKÁ SPORITELNA A.S.	GIBA CZ PX
ČESKOSLOVENSKÁ OBCHODNÍ BANKA A.S.	CEKO CZ PP
DEUTSCHE BANK A.G.	DEUT CZ PX
EBANKA	EBNK CZ PP
GE CAPITAL BANK, A. S.	AGBA CZ PP
ING BANK N. V.	INGB CZ PP
INTERBANKA A.S.	INPA CZ PP
KOMERČNÍ BANKA A.S.	KOMB CZ PP
KONSOLIDAČNÍ BANKA PRAHA	KOBP CZ PP
PLZEŇSKÁ BANKA A.S.	PLBA CZ PI
J & T BANKA, A. S.	JTBP CZ P1
PPF BANKA A.S.	PMBP CZ PP
RAIFFEISENBANK A.S.	RZBC CZ PP
SOCIETE GENERALE BANKA	SOGE CZ PP
UNION BANKA A.S.	UNBA CZ 22
VOLKSBANK CZ, A. S.	VBOE CZ 2X
ŽIVNOSTENSKÁ BANKA A.S.	ZIBA CZ PP